

*Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen
työpapereita*

*Pellervo Economic Research Institute
Working Papers*

N:o 72 (Marraskuu 2004)

**KORKEAKOULUSTA VALMISTUNEIDEN
ALUEELLINEN SJOITTUMINEN***

Erikka Peltonen

Helsinki, Marraskuu 2004

ISBN 952-5299-83-X (PAP)

ISBN 952-5299-84-8 (PDF)

ISSN 1455-4623

* PTT kiittää sisäasiainministeriötä aineiston hankintaan saadusta rahoituksesta. Erikka Peltonen kiittää Raija Volkia erittäin hyvistä ja hyödyllisistä kommentteista työn eri vaiheissa ja Pasi Holmia hyvästä palautteesta sekä Anneli Hopposta avusta kuvioiden muokkauksessa.

ERIKKA PELTONEN. 2004. KORKEAKOULUSTA VALMISTUNEIDEN ALUEELLINEN SJOITTUMINEN. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita n:o 72. 36 s. ISBN 952-5299-83-X (PAP), ISBN 952-5299-84-8 (PDF), ISSN 1455-4623.

TIIVISTELMÄ: Työpaperissa tarkastellaan vuosina 1998-2002 valmistuneiden korkeakoulutettujen alueellista liikkuvuutta Suomessa. Pää tarkoituksena on selvittää, kuinka suuri osa korkeakoulutetuista jää opiskeluseutukunnalleen valmistumisen jälkeen. Huomiota kiinnitetään pääasiassa kaupallisen tai teknisen korkeakoulutuksen saaneen väestön liikkuvuuteen valmistumisen jälkeisinä vuosina. Niin korkeakoulutettujen määrä kuin opiskeluseutukunnalle jääneiden osuuskin on kasvanut vuosi vuodelta. Keskimäärin korkea-asteen opiskelijoista jää opiskeluseutukunnalle välittömästi opiskelujen jälkeen 60 % ja määrä vähenee valmistumisen jälkeisinä vuosina noin 50 prosenttiin. Uusimaa ja Helsinki ovat selkeitä voittajia korkeakoulutettujen määrän suhteen. Varsinkin kaupallisella alalla sekä Helsingissä että muualla opiskelleet keskittyvät Helsinkiin. Keskittyminen on pitkälti seurausta työpaikkojen puutteesta syrjäisemmillä alueilla.

Avainsanat: Korkeakoulutetut, seutukunta, alueellinen sijoittuminen

ERIKKA PELTONEN. 2004. REGIONAL MOBILITY OF NEWLY GRADUATED STUDENTS. Pellervo Economic Research Institute Working Papers No. 72. 36 s. ISBN 952-5299-83-X (PAP), ISBN 952-5299-84-8 (PDF), ISSN 1455-4623.

ABSTRACT: This working paper analyses the mobility of newly graduated University students in 1998-2002 in Finland, paying special attention to differences between commercial and technical fields. The main focus is to discover the amount of newly graduated students staying in the sub-region of their school and university city. Both the amount of highly educated people and the share of people who have stayed in the sub-region of their school and university city has increased in the late 1990s. On the average the share of people staying in the sub-region of their school and university city is about 60 per cent after graduating and it gradually decreases on to 50 per cent in the following years. The most attractive regions are Uusimaa and Helsinki, especially in commercial field. This phenomenon is related to the fact that there are fewer employment opportunities in remote areas.

Keywords: Mobility of newly graduated, sub-region, regional occupation

SISÄLLYS

YHTEENVETO	1
1 JOHDANTO	4
1.1 Työn tausta ja rakenne	4
1.2 Katsaus aiempiin selvityksiin.....	5
2 KORKEAKOULUSEUTUKUNTIEN TAUSTAT	8
3 VALMISTUNEIDEN SEUTUKUNNITTAINEN SJOITTUMINEN.....	12
3.1 Sijoittuminen opiskeluseutukunnalle	12
3.2 Valmistuneiden siirtymä muille korkeakouluseutukunnille	17
3.3 Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrän kehitys	19
4 VALMISTUNEIDEN SJOITTUMINEN OPISKELUMAAKUNNAN SISÄLLÄ	21
LÄHTEET.....	27
LIITE.....	29

YHTEENVETO

Koulutus ja osaaminen ovat alueiden kilpailuvaltteja. Kasvutoimialat ja uudet työpaikat keskittyvät kilpailukykyisille alueille ja suurimpien korkeakoulukaupunkien läheisyyteen. Koulutuksen jälkeisten muuttovirtojen tarkastelu vahvistaa ajatusta alueen elinvoimaisuuden ja koulutetun väestön yhteydestä. Koulutetut siirtyvät ja jäävät menestyville alueille. Yliopistoista valmistuvilla liikkumisen on todettu olevan suurempaa, kun taas ammattikorkeakouluista valmistuneet ovat kotiseutu-uskollisempia ja kouluttavat enemmän nuoria oman alueensa työvoimaksi.

Puolet jää opiskelupaikkakunnalle

Tutkinnon suorittaneista on jäänyt opiskeluseutukunnalle keskimäärin hieman yli puolet. Määrä vaihtelee kuitenkin hyvin paljon seutukunnittain ja opiskelualoittain. Helsingin seudulla opiskelevat sijoittuvat kahdeksassa tapauksessa kymmenestä opiskeluseutukuntaan, mutta pienillä opiskeluseutukunnilla saattaa vain kaksi kymmenestä jäädä opiskeluseudulle. Opiskeluseutukuntaan jääneiden osuus vaihtelee myös opiskelualoittain. Kaupallisella ja teknisillä aloilla jäädään hieman keskimääräistä useammin opiskeluseudulle.

Opiskeluseutukunnalleen jäävien osuus on kasvanut vuodesta 1998 vuoteen 2002. Osin kehitys aiheutuu korkeakouluverkoston laajentumisesta ammattikorkeakoulujen myötä. Ammattikorkeakouluista valmistuneista jäädään hieman useammin opiskeluseutukuntaan kuin korkeakouluista. Ammattikorkeakouluverkosto ei ole kuitenkaan sanottavasti hillinnyt korkeakoulutettujen keskittymistä.

Pienimmillään vajaa viidennes jää opiskelupaikkakunnalle

Opiskeluseutukunnittain tarkasteltaessa kaupallisella ja teknisellä alalla vain harvat korkeakouluseutukunnat saavat valtaosan valmistuneista jäämään oman alueensa työvoimaksi (Taulukot 1 ja 2).

Pienimmillään opiskeluseutukunnalle jää vain 20 % tutkinnon suorittaneista. Seutukunnat, joille jäädään vähiten valmistumisen jälkeen, pysyttelevät vuodesta toiseen samoina. Niiltä muuttaa eniten pois vastavalmistuneita, niiden työttömyysprosentti on suurempi ja niiden korkeakoulutettujen osuus vähenee. Ne eivät myöskään ole kasvuseutukuntia.

Suurimmat korkeakoulupaikkakunnat pitävät opiskelijansa ja vetävät heitä muualtakin

Kaupallisella aloilla jääetään useimmin omaan seutukuntaan Helsingissä, Oulussa, Rovaniemellä ja Joensuussa. Myös Lohjalla ja Luoteis-Pirkanmaalla on jääty omalle alueelle, mutta opiskelijamäärät ovat hyvin pieniä. Helsingin seudulle jää kaupallisilla aloilla 80-90 % opiskelleista ja lisäksi sinne muuttaa runsaasti myös muissa seutukunnissa opiskelleita. Helsinki siis kerää osaamista niin omalla alueella kouluttautuneista kuin muiltakin korkeakoulupaikkakunnilta.

Taulukko 1. Kaupalliselta alalta vuonna 2000 valmistuneiden sijoittuminen Suomessa seutukuntatasolla

Suurin osa jää opiskeluseutukuntaan		Valmistuneet sijoittuvat pääasiassa opiskelija- ja naapuriseutukuntiin	
Helsinki		Kuopio	Turku
Lohja		Joensuu	Kotka-Hamina
Luoteis-Pirkanmaa		Lahti	Tampere
		Rovaniemi	Oulu

Valmistuneet jakautuvat ympäri Suomea		Yli neljännes sijoittuu Helsingin seutukuntaan	
Hämeenlinna	Mikkeli	Helsinki	Lahti
Kajaani	Pohjoiset Seinänaapurit	Porvoo	Kotka-Hamina
Kokkola	Kemi-Tornio	Lappeenranta	Tampere
Jyväskylä	Lappeenranta	Vaasa	Jyväskylä
Pori	Ylä-Pirkanmaa	Turku	

Taulukko 2. Tekniseltä alalta vuonna 2000 valmistuneiden sijoittuminen Suomessa seutukuntatasolla

Suurin osa jää opiskeluseutukuntaan		Valmistuneet sijoittuvat pääasiassa opiskelija- ja naapuriseutukuntiin	
Helsinki		Joensuu	Rovaniemi
Oulu		Jyväskylä	Tammisaari
		Pori	Turku
		Vaasa	Pohjoiset Seinänaapurit
		Kemi-Tornio	Tampere
		Lahti	

Valmistuneet jakautuvat ympäri Suomea		Yli neljännes sijoittuu Helsingin seutukuntaan	
Hämeenlinna	Kokkola	Helsinki	Lappeenranta
Lappeenranta	Kuopio	Tammisaari	Kotka-Hamina
Kotka-Hamina	Mikkeli	Mikkeli	
Kajaani			

Teknisillä aloilla jäädytään keskimäärin hieman harvemmin opiskelupaikkakunnalle kuin kaupallisilla aloilla. Myös teknisillä aloilla jäädytään kaupallisten alojen tapaan useimmiten opiskeluseutukuntaan Helsingin seudulla, sillä 80-90 % asettuu sinne. Oulussa opiskelleiden teknisten sijoittuminen omaan opiskeluseutukuntaan on vaihdellut 60-70 prosentin välillä. Lappeenrannasta sen sijaan lähdetään ympäri Suomen.

Kaupallisella alalla Helsinkiin keskittyminen on voimakkaampaa kuin teknisellä, sillä jopa kahdeksalta korkeakouluseutukunnalta siirtyy yli neljännes opiskelun jälkeen Helsinkiin. Teknisellä alalla valmistuneet sijoittuvat puolestaan enemmän opiskelupaikan lähiseutukuntiin ja Helsinkiin siirtyy huomattava osa ainoastaan neljältä muulta korkeakouluseutukunnalta.

Seutukunnat, jotka eniten saavat valmistuneita jäämään, ovat usein maakunnan keskukset. Hyvin pieni osa näissä seutukunnissa opiskelleista sijoittuu johonkin muualle opiskelumaakunnan sisällä. Korkeakoulutettuja menettävillä seutukunnilla jakauma on taas huomattavasti tasaisempi, jopa puolet opiskelumaakuntaan jäävistä saattaa sijoittua muualle kuin opiskeluseutukuntaan.

Tutkimuksessa ei ole voitu erotella yksityiskohtaisesti syitä seutukuntien välisiin eroihin. On kuitenkin ilmeistä, että suurimmilla korkeakoulupaikkakunnilla on myös monipuolisimmat työmarkkinat ja eniten avoimia työpaikkoja. Näin ne imevät työmarkkinoille seudulla opiskelevien ohella myös muilta paikkakunnilta. Pienemmillä seutukunnilla saattaa olla merkitystä myös sillä, minkä alan oppilaitoksia paikkakunnalla on. Sosiaali- ja terveystieteiden sekä kasvatustieteiden koulutuksesta valmistuneille on työpaikkoja eri puolilla maata, eikä työpaikkojen kasvu ole ollut yhtä nopeaa kuin kaupallisilla tai teknisillä aloilla. Pienessä seutukunnassa saattaa työpaikkoja olla ylipäättään vähän opiskelupaikkoihin verrattuna, jolloin opiskelun jälkeen joudutaan hakeutumaan muualle. Kysymys ei siis välttämättä ole pelkästään seudun vetovoimasta.

Tulokset ovat järkeenkäyviä ja antavat paljon lisäpohtimisen aihetta. Selvityksessä alat on jaoteltu karkeasti, tarkemmat tulokset olisivat vaatineet yksityiskohtaisempaa alajaottelua ja ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkinnon erottelua. Jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoista olisi tarkastella yksilökohtaista aineistoa, joka ottaa huomioon myös opiskelijan kotipaikkakunnan ja näin ollen pidemmän siirtymäketjun. Samalla empiirisen tutkimuksen avulla saataisiin selville myös sijoittumiseen vaikuttavia yksilökohtaisia syitä.

1 JOHDANTO

1.1 Työn tausta ja rakenne

Kuntien ja maakuntien väliset koulutustasoerot ovat lisääntyneet 1990- luvun loppupuolen voimakkaan muuttoliikkeen seurauksena. Muuttajat ovat pääosin nuoria ja hyvin koulutettuja. Koulutettujen muuttoliikkeen suunta on ollut maaseudulta kaupunkiin. Uusimaa on jo vuosia kuorinut kerman korkeakoulutetuista muuttajista. Vaikka suurin osa muuttajista onkin keskiasteen tutkinnon suorittaneita, ovat korkeakoulutetut työvoiman tarpeen ja sen liikkuvuuden kannalta mielenkiintoinen ryhmä. Kangasvierin (2002) mukaan mahdollisesti uhkaavan työvoimapulan takia koulutuksen ja työelämän tarpeiden ennakointi on entistä tärkeämpää. Jotta koulutusta voitaisiin kehittää työelämän tarpeita varten, edellyttää se alueellisen työelämätarpeen ennakointia ja tutkimustietoa koulutuksesta. Hyvänä mittarina alueellisiin tarpeisiin vastaamisesta voidaan pitää korkeakoulutettujen alueellista työllistymistä. Vaikka korkeakoulutetut ovat ahkeria muuttajia, yli puolen heistä on kuitenkin havaittu sijoittuvan kotipaikkakunnalleen ja huomattavan osan koulutuspaikkakunnalleen (Virolainen ym. 2002).

Tämän selvityksen tarkoituksena on tarkastella korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden alueellista jakautumista. Selvityksen tarkoitus ei ole olla kattava tutkimus aiheesta, vaan se keskittyy kuvailemaan opiskeluseutukuntien välisiä eroja. Aineistossa ei ole opiskelijan kotikuntaa, joten tarkastelu lähtee tutkinnon suorituspaikkakunnasta. Korkeakoulututkinnon suoritusseutukunta muodostuu korkeakoulun opetusyksikön sijaintikunnan mukaan. Tutkintoluokituksen mukaan korkea-asteen tutkintoja ovat

- alimmat korkea-asteen tutkinnot, esim. teknikko tai agrologi,
- alemman korkeakouluasteen tutkinnot, esim. ammattikorkeakoulututkinnot ja alimmat tiedekorkeakoulututkinnot,
- ylemmät korkeakouluasteen tutkinnot, esim. maisteritutkinnot ja lääkäreiden erikoistumistutkinnot sekä lisensiaatin- ja tohtorintutkinnot.

Kiinnostuksen kohteena on, kuinka suuri osa tutkinnon suorittaneista on jäänyt asumaan opiskeluseutukuntaansa tai opiskelumaakuntaansa. Pää tarkoituksena on löytää opiskeluseutukunnat, joille valmistuneet jäävät ja joilta taas poistutaan eniten valmistumisen jälkeen. Huomiota kiinnitetään varsinkin kaupallisen tai teknisen korkeakoulutuksen saaneen väestön liikkuvuuteen valmistumisen jälkeisinä vuosina.

Selvitys etenee siten, että luvussa 2 kuvataan lyhyesti tarkastelussa mukana olleiden korkeakouluseutukuntien taustoja korkeakoulutettujen osalta. Luvussa 3 tutkitaan opiskeluseutukunnalle sijoittumista näiden seutukuntien osalta aloittain valmistumisvuonna sekä muutamana sen jälkeisenä vuotena. Lisäksi tarkastellaan koulutuspaikkakunnalta

poismuuttaneiden sijoittumista muille korkeakoulupaikkakunnille valmistumisen jälkeen. Myös korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrän kehitykseen vuosina 1998-2002 tehdään lyhyt katsaus. Luvussa 4 keskitytään vielä korkeakoulutettujen sijoittumiseen opiskelumaakunnan sisällä.

1.2 Katsaus aiempiin selvityksiin

Tutkimustietoa korkeakouluista valmistuneiden alueellisesta sijoittumisesta on vähän. Aiemmat tutkimukset ovat tarkastelleet sijoittumista korkeintaan maakuntatasolla. Koulutettujen muuttovoittoa ja muuttotappiota on kuitenkin tarkasteltu joissakin selvityksissä myös seutukunnittain.

Ammattikorkeakouluista jäädään useammin kotiseudulle kuin yliopistoista

Valkosen ja Virolaisen (2002) vuosia 1997-99 koskevassa haastattelututkimuksessa todettiin, että ammattikorkeakouluista valmistuneet olivat yleisesti kotiseutuuskollisempia kuin yliopistoista valmistuneet. Ammattikorkeakoulusta valmistuneissa oli lähes puolet sellaisia, jotka eivät olleet muuttaneet eri paikkakunnalle missään vaiheessa. Yliopistoista valmistuneissa tähän ryhmään kuului ainoastaan kolmannes. Näin ammattikorkeakoulujen voidaan tutkijoiden mukaan katsoa vastaavan tiedekorkeakoulu- ja paremmin paikallisiin työvoiman tarpeisiin.

Koulutuspaikkakunnalle yliopistosta valmistuneista jäi 28 %, kun vastaava luku ammattikorkeakoulujen kohdalla oli 17 %. Tähän osasyynä tutkijat pitävät yliopiston pidempää valmistumisaikojä, jotka ovat omiaan juurruttamaan opiskelijoita koulutuspaikkakunnalle. Aloittain taas todennäköisyys jäädä koulutuspaikkakunnalle oli suurempi tekniseltä tai sosiaali- ja terveysalalta valmistuneille kuin kaupan alalta valmistuneilla. Iän mukaan puolestaan yli 29-vuotiailla oli suurempi todennäköisyys jäädä koulutuspaikkakunnalle kuin alle 29-vuotiailla. Asuinpaikan mukaan Helsingin seutukunnassa asuvat kotiutuivat opiskelupaikkakunnalle muualla asuvia helpommin. Sukupuolella ja työllisyysyysydellä ei havaittu olevan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä koulutuspaikkakunnalle kotiutumiseen. Kaikista valmistuneista kotiseutuuskollisia oli 41 % ja koulutuspaikkakunnalle kotiutuneita 22 %. Yleisestikin yliopistosta valmistuneet olivat ammattikorkeakouluopiskelijoita ahkerampia muuttamaan kotikuntaansa, sillä kaikissa vaiheissa muuttaneita oli yliopistolaisten keskuudessa noin viidennes ja ammattikorkeakoululaisten joukossa ainoastaan joka kymmenes oli muuttanut.

Muuttohalukkuuteen oli suurin vaikutus pohjakoulutuksella ja koulutusosalalla. Koulutusala vaikutti eniten ammattikorkeakoulusta valmistuneilla. Insinöörit olivat muutto-

alteimpia ja sosiaali- ja terveysalalta valmistuneet jäivät eniten työhön koulutuspaikkakunnalleen. Yliopisto-opiskelijoiden puolella taas koulutuslalla ei ollut suurta merkitystä muuttoalittiuteen vaan aiempi koulutusura oli merkittävin tekijä. Tulosten mukaan suoraan lukiosta yliopistoon hakeutuneet olivat kotiseutu-uskollisempia kuin peruskoulun jälkeen ammatillisen tutkinnon suorittaneet. Näin ollen tutkijat toteavat koulutusuran suoruudella olevan myönteisen vaikutuksen työllistymiseen viimeisen suoritetun tutkinnon ohessa. Muista tekijöistä työllistyminen ja lasten saaminen vähensivät muuttamisalittiutta. Lisäksi liikkujien ja työn perässä muuttajien todettiin olevan tulevaisuudenodotuksissaan ura- ja työkeskeisempiä muihin ryhmiin verrattuna.

Oppilaitosnäkökulmasta tarkasteltaessa Suomi oli jaettu kolmeen alueeseen: Uusimaa, muu Etelä-Suomi (Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Kaakkois-Suomi) ja muu Suomi. Tulosten mukaan Uudellamaalla sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut kouluttivat kaupallisella alalla oman alueen nuoria alueensa työvoimaksi sekä vetivät työvoimaa muualta ensin koulutettavaksi ja sen jälkeen töihin. Muualla Etelä-Suomessa ja muussa Suomessa ammattikorkeakoulut kouluttivat yliopistoja enemmän oman alueen nuoria, kun taas yliopistot siirsivät ja palauttivat opiskelijoita paikkakunnalta toiselle. Teknillisellä alalla Uudenmaan osalta tulokset ovat samanlaisia kuin kaupallisella alalla. Muu Etelä-Suomi ja muu Suomi kuitenkin poikkeavat enemmän toisistaan. Tekniikan alan yliopistot toimivat muualla Etelä-Suomessa siirtopumpun tavoin eli opiskelijoiden koti-, opiskelu- ja työpaikkakunta ovat kaikki erillään. Muualla Suomessa taas yliopistot rekrytoivat muualta Suomesta paikkakunnalle opiskelemaan ja töihin eli toimivat suihkukaivon tavoin. Ammattikorkeakoulut taas kouluttivat lähinnä oman alueen opiskelijoita omalle alueelle töihin. Sosiaali- ja terveysalalla korkeakoulujen profiili on Uudellamaalla samanlainen kuin muillakin aloilla. Muualla tämän alan yliopistot toimivat muita aloja vähemmän suihkukaivon tavoin. Ammattikorkeakoulut taas toimivat selkeästi alueellisemmin Uudenmaan ulkopuolella ja kouluttivat vahvasti oman alueen nuoria kotiseudulle työvoimaksi. (Ks. myös Korhonen ym. 2001)

Kyselyaineiston mukaan noin kolmasosa harkitsee koulutuspaikkakunnalle jäämistä

Virtasen (2003) muuttajia koskevassa selvityksessä yhtenä osana kysyttiin parhaillaan opiskelevien nuorten muuttotousta ja opintojen jälkeisiä muuttoaikeita. Tulokset ovat mielenkiintoisia verrattaessa niitä Valkosen ja Virolaisen saamiin tuloksiin, sillä Virtasen kyselyssä mukana olleen 272 opiskelijan joukossa paluumuutto aiempaan kotikuntaan oli vain harvan opiskelijan harkinnassa opintojen aikanaan päättyessä. Viime vuosina koulutuspaikkakunnalle muuttaneista noin kolmasosa harkitsi paikkakunnalle jäämistä opintojen päättyessä, kun aiempaan asuinkuntaansa palaamista ajatteli ainoastaan kuudennes. Ulkomaille havittelevia oli joukossa 9 % ja johonkin muuhun tiettyyn kuntaan oli suuntaamassa 20 %. Neljäsosalle vastaajista valmistumisen jälkeisellä asuinpaik-

kalla ei ollut väliä. Kiinnostava tulos on myös äskettäin muuttaneiden suurempi halukkuus asettua opiskelupaikkakunnalle verrattuna siellä hieman yli viisi vuotta asuneisiin. Alueellisesti paluu aiempaan kotikuntaan oli muita useammin mielessä maaseudulla ja maaseudulle muuttaneilla.

Uusimaa ja Helsingin seutukunta saavat selvästi eniten muuttovoittoa korkeakoulutetuista

Aro (1999) toteaa koulutuksen ja osaamisen toimivan yhä enemmän aluekehityksen moottoreina. Julkisen sektorin laajentuminen ja hyvinvointivaltion rakentaminen synnyttivät 1990-luvun alkuun saakka työpaikkoja kehitysalueillekin varmistuen monen paluumuuton kotiseudullensa. 1990-luvulla kasvutoimialat ja uudet työpaikat ovat kuitenkin keskittyneet suurimpien korkeakoulukaupunkien lähiympäristöön. Muuttovoittoa 1990-luvulla saaneet seutukunnat ovatkin olleet korkeakoulupaikkakuntia, lukuun ottamatta Saloa, Lohjaa ja Porvoota, jotka ovat taas hyötynyt sijainnistaan sekä työllisyyskehityksestään. Huomattavana Aro pitää sitä, että edes alueellista koulutustarjontaa kasvattanut laaja tiede- ja ammattikorkeakouluverkoston perustaminen ei ole hillinnyt merkittävästi muuttoliikkeen keskittymistä tietyille alueille.

Pääosa muuttajista on keski-asteen tutkinnon suorittaneita, mutta alueelliset erot näkyvät parhaiten koulutusjanan ääripäissä. Vuosien 1987-1996 aikana Uusimaa on hyötynyt eniten, sillä kouluttamattomat ovat lähteneet pois maakunnasta ja tilalle on tullut hyvin koulutettuja. Uudenmaan ohella koulutetuista muuttovoittoa ovat saaneet Varsinais-Suomi ja Pirkanmaa sekä välillä Häme ja Keski-Suomi. Koulutettujen muuttotappiota ovat eniten kokeneet seutukunnista Rauma, Pori, Kouvola, Kemi-Tornio, Kajaani, Ylä-Savo, Kehys-Kainuu ja Pielisen-Karjala. Kouluttamattomia on taas Uudenmaan ohella lähtenyt eniten Vaasan, Raahen, Imatran, Kehys-Kainuun ja Koillis-Lapin seutukunnista.

Ylemmän kandidaattiasteen tutkinnon suorittaneista muuttovoittoa sai vuosina 1987-1996 yhteensä 17 seutukuntaa. Näistä Helsingin seutukunta keräsi muuttovoittoa ylivoimaisesti eniten, 6350 henkilöä. Yhteinen piirre näille kaikille korkea-asteen koulutetuista muuttovoittoa saaneille seutukunnille on ollut, että kaikki ovat joko korkeakoulupaikkakuntia tai niiden naapuriseutukuntia. Myös lisensiaatin- tai tohtorintutkinnon suorittaneet ovat suunnanneet etupäässä Uudellemaalle (Tilastokeskuksen koulutustilastot, 1998-2001). Uudenmaan muuttovoitto on kuitenkin hidastunut viime vuosien aikana.

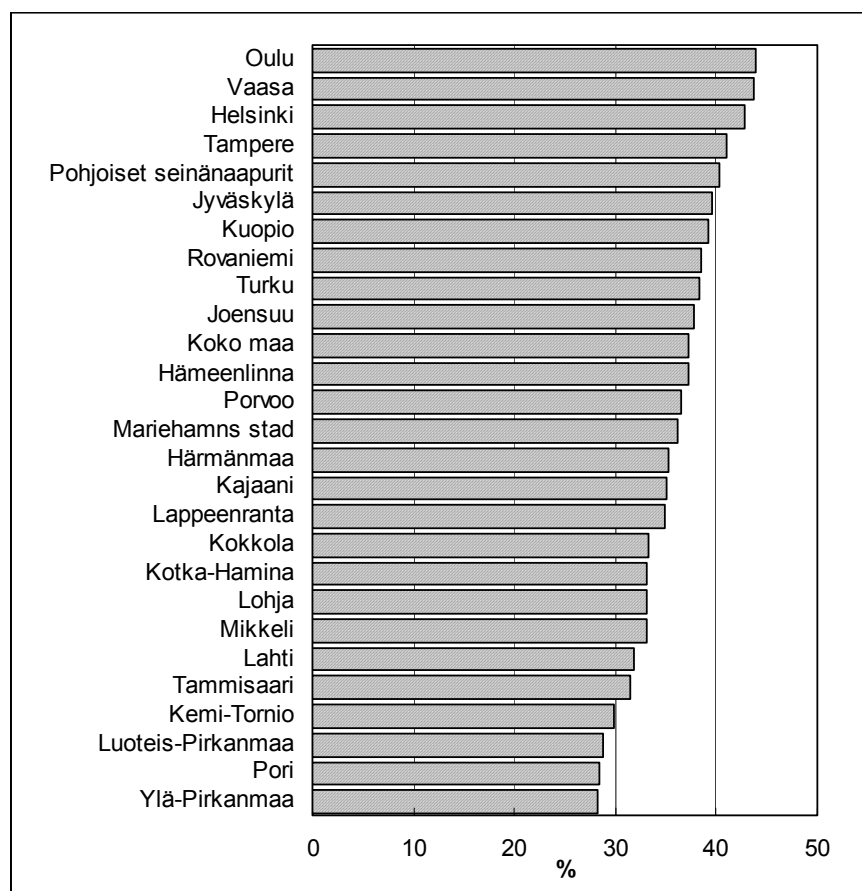
2 KORKEAKOULUSEUTUKUNTIEN TAUSTAT

Ennen siirtymistä tarkastelemaan korkeakoulutettujen jäämistä opiskeluseutukunnalleen tehdään lyhyt katsaus selvityksessä mukana olevien korkeakoulupaikkakuntien taustoihin, lähinnä seutukunnan työttömyyteen, korkeakoulutettujen osuuteen sekä määrän kehitykseen.

Korkeakoulutettuja nuoria eniten suurilla korkeakoulupaikkakunnilla

Seutukunnan korkeakoulutettujen osuutta on tarkasteltu ainoastaan 25-34 -vuotiaiden osalta, koska tämä ryhmä on muuttoaltein ja tärkein sekä nykyisen että tulevan työvoiman kannalta. Eniten korkeakoulutettuja on 25-34 -vuotiaassa väestössä Oulun seutukunnassa, 44 % (kuvio 1). Myös Vaasa, Helsinki, Tampere ja Pohjoiset Seinänaapurit yltyvät yli 40 prosentin.

Kuvio 1. Korkeakoulutettujen osuus 25-34 -vuotiaassa väestössä seutukunnittain vuonna 2000, %

Lähde: Tilastokeskus

Yhteistä kaikille kärkipään seutukunnille, lukuun ottamatta Pohjoisia Seinänaapureita, on se, että kaikki ovat yliopistoseutukuntia. Koko maan keskiarvon alapuolelle jääviin seutukuntiin on taas sijoittuneena ammattikorkeakouluja. Suurempi vaikutus asiaan kuitenkin lienee työpaikkarakenteella. Eniten korkeakoulutettuja omistavilla seutukunnilla tarvitaan suhteessa enemmän ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta työvoimaa, kun taas häntäpäin seutukunnilla on tarjota enemmän peruskoulutuksen vaativaa työtä.

Pohjoisen seutukunnat menettävät nuoria korkeakoulutettuja

Sekä kaikkien että 25-34 -vuotiaiden korkeakoulutettujen määrä on kasvanut selvästi eniten Oulun seutukunnassa (taulukko 3). Toisella sijalla on Jyväskylä. Helsingissä lisäys on yllättävän pieni, 3,2 %. Korkeakoulutetut keskittyvät siis työpaikkakehityksensä tai sijainnistaan hyötyville seutukunnille.

Kaikissa seutukunnissa korkeakoulutettujen kokonaismäärä on kasvanut, mutta muutama seutukunta on menettänyt 25-34 -vuotiaita. Muun muassa Rovaniemellä ja Kemi-Torniossa sekä Luoteis- ja Ylä-Pirkanmaalla nuorten korkeakoulutettujen määrä on vähentynyt. Ilmiö liittyy ikäluokkien koon muutoksiin. Kokonaisuudessaan 25-34-vuotiaiden korkeakoulutettujen määrä on hivenen vähentynyt. Tämä aiheutuu pääasiassa ikäluokan koon pienenemisestä. Pienenevästä nuorten koulutettujen määrästä osa on mennyt kasvupaikkakunnille, jolloin osassa alueista nuorten koulutettujen määrä on alentunut. Kuitenkin kaikissa em. seutukunnissa, siis myös niissä, joissa nuorten korkeakoulutettujen absoluuttinen määrä on vähentynyt, korkeakoulutettujen osuus ko. ikäluokasta on lievästi noussut, mikä heijastaa yleistä koulutustason nousua.

Taulukko 3. Korkeakoulutettujen määrä v. 1998 ja muutos vuoteen 2002

	Yhteensä 1998	Muutos-% 1998-2002	24-34-vuotiaat 1998	Muutos-% 1998-2002
Oulu	38 127	18,2	11 785	14,9
Porvoo	12 806	15,7	2 974	7,8
Jyväskylä	28 761	14,6	7 908	12,9
Lohja	12 272	14,2	2 857	4,5
Tampere	61 172	14,2	17 324	8,7
Helsinki	293 296	11,0	79 358	3,2
Pohjoiset Seinänaapurit	10 978	10,4	2 936	-1,5
Lappeenranta	12 021	10,4	2 985	-0,1
Turku	57 207	10,3	15 174	1,3
Joensuu	16 206	10,2	4 128	-1,7
Lahti	26 773	9,7	6 388	-3,8
Koko maa	946 467	9,4	244 806	-0,9
Hämeenlinna	15 896	9,4	3 786	-3,8
Kuopio	23 793	8,2	6 185	-5,1
Kokkola	7 775	8,2	2 074	-1,6
Luoteis-Pirkanmaa	3 859	7,4	919	-13,3
Mikkeli	11 552	7,4	2 666	-8,2
Tammisaari	7 133	7,3	1 523	-3,5
Vaasa	18 434	6,7	5 150	-4,4
Pori	19 150	6,5	4 694	-8,7
Härmänmaa	4 648	4,9	1 157	-3,2
Rovaniemi	12 234	4,9	3 033	-13,5
Kotka-Hamina	14 710	4,6	3 420	-10,4
Kajaani	9 743	4,1	2 375	-13,1
Maarianhamina	2 393	3,3	604	-11,4
Kemi-Tornio	9 745	2,8	2 190	-14,4
Ylä-Pirkanmaa	5 651	2,3	1 207	-13,4

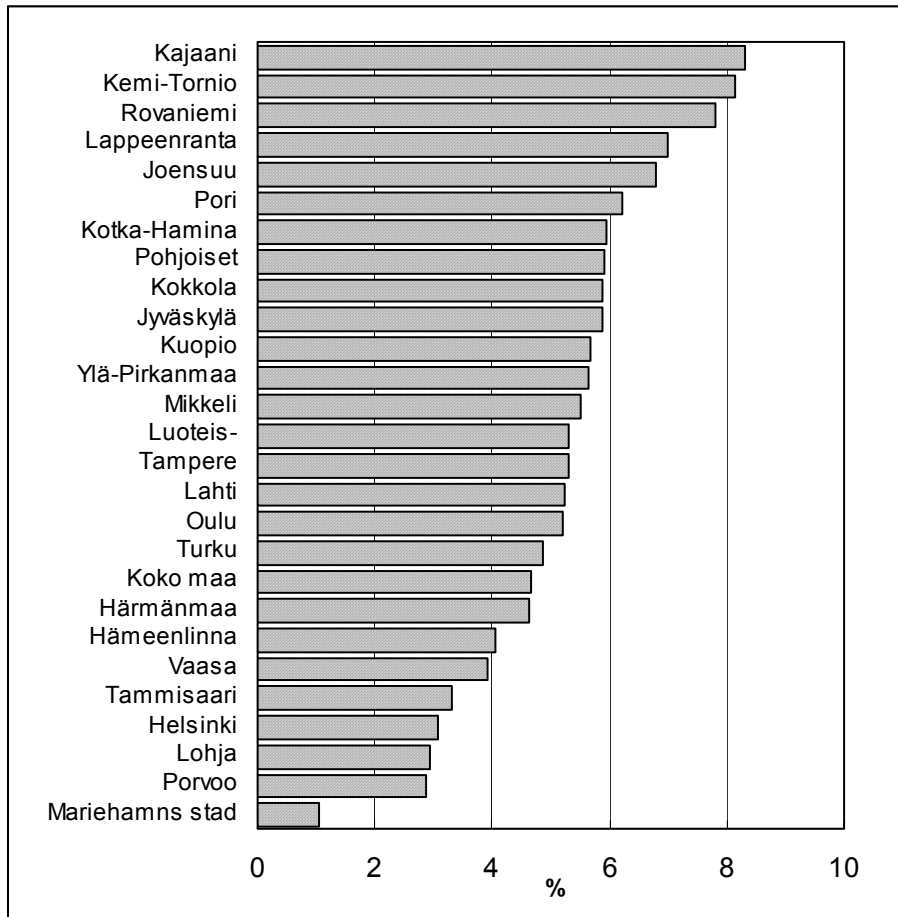
Lähde: Tilastokeskus

Myös korkeakoulutettuja työttöminä Pohjois- ja Itä-Suomessa

Korkeakoulutettujen työttömyysprosentti on parhailla seutukunnilla jopa puolet pienempi kuin työttömyydestä kärsivillä alueilla. Työmarkkinoiden monipuolisuus ja työttömyysprosentti on eräs osatekijä, joka vaikuttaa seutukuntien vetovoimaan korkeakoulutettujen keskuudessa. Työttömyydestä kärsitään pohjoisessa, sillä kahdessa kolmesta näiden alueiden seutukunnista korkeakoulutettujen työttömyysaste on koko maan keskimääräistä korkeampi. Kajaanissa, Kemi-Torniossa ja Rovaniemellä työttömyys on korkeinta (kuvio 2). Näissäkin seutukunnissa korkeakoulutettujen työttömyys ei kuitenkaan kohoakaan kuin hieman yli 8 prosentin. Se on kuitenkin suhteellisen suuri osuus verrattaessa sitä Uudenmaan seutukuntien noin 3 prosenttiin. Liitetaulukossa 1 on koottu vuonna 2001 seutukunnalta poismuuttaneiden korkeakoulutettujen ominaisuuksia.

Niistä on nähtävissä, että juuri pohjoisen seutukunnilta poismuuttaneista oli suurempi osa työttömiä kuin muilta seutukunnilta lähteneistä.

Kuvio 2. Korkeakoulutettujen työttömyysprosentti seutukunnittain vuonna 2001

Lähde: Tilastokeskus

3 VALMISTUNEIDEN SEUTUKUNNITTAINEN SJOITTUMINEN

3.1 Sijoittuminen opiskeluseutukunnalle

Korkea-asteen opiskelijoista jää opiskeluseutukunnalle keskimäärin hieman yli puolet ja määrä vähenee valmistumisen jälkeisinä vuosina

Nuoret ja erityisesti korkeasteen tutkinnon suorittaneet henkilöt ovat muuttoalttiimpia kuin alemman tutkinnon suorittaneet. Tämä liittyy osaksi työelämään sijoittumiseen ja osaksi perheen perustamiseen ajoittuvaan elämänvaiheeseen. Tutkinnon suorittaneista on jäänyt opiskeluseutukunnalle keskimäärin hieman yli puolet. Määrä vaihtelee kuitenkin hyvin paljon seutukunnittain ja opiskelualoittain. Helsingin seudulla opiskelevat sijoittuvat kahdeksassa tapauksessa kymmenestä opiskeluseutukuntaan, mutta pienillä opiskeluseutukunnilla saattaa vain kaksi kymmenestä jäädä opiskeluseudulle. Opiskeluseutukunnalle jääneiden osuus vaihtelee myös opiskelualoittain. Kaupallisella ja teknisillä aloilla jäädään hieman keskimääräistä useammin opiskeluseudulle.

Kaupalliselta alalta valmistui vuosina 1998-2002 vuosittain noin 4000-6500 opiskelijaa¹. Valmistuneista opiskeluseutukunnalleen sijoittui valmistumisvuonna koko Suomessa melkein 60 % (kuvio 3 vuodelta 2000 ja liitekuviot 1-3). Osuutta kasvattaa huomattavasti Helsingin seutukuntaan jääneiden suuri määrä. Opiskeluseutukunnalle jääneiden osuus laskee kuitenkin valmistumista seuraavina vuosina, ja on hieman yli 50 % kaksi vuotta valmistumisen jälkeen. Suurin tämä muutos on pienillä seutukunnilla, joilla vähennys saattaa olla 10 %-yksikköä.

Suosituimmat opiskeluseutukunnat, joille kaupallisella alalla on sijoitettu valmistumisen jälkeen, ovat pysyneet melko samoina vuosina 1998-2002. Kärjessä ovat joka vuosi olleet Helsinki, Oulu, Rovaniemi ja Joensuu. Pienemmillä paikkakunnilla kuten Lohja, Tammisaari, Porvoo ja Maarianhamina on ollut niin vähän valmistuneita, että luotettavia päätelmiä on vaikea tehdä. Vähiten opiskeluseutukunnalleen ovat taas vuosittain jääneet muun muassa Hämeenlinnassa, Vaasassa tai Härmänmaalla opiskelleet, keskimäärin noin 20 % valmistuneista.

Teknisen alan korkeakoulutetut ovat jääneet keskimäärin tarkasteluajanjaksolla hieman kaupallista alaa vähemmän opiskeluseutukunnalleen. Koko maan keskiarvo on pysytellyt koko viiden vuoden ajan kuitenkin noin 50 prosentissa. Korkeimmillaan opiskelu-

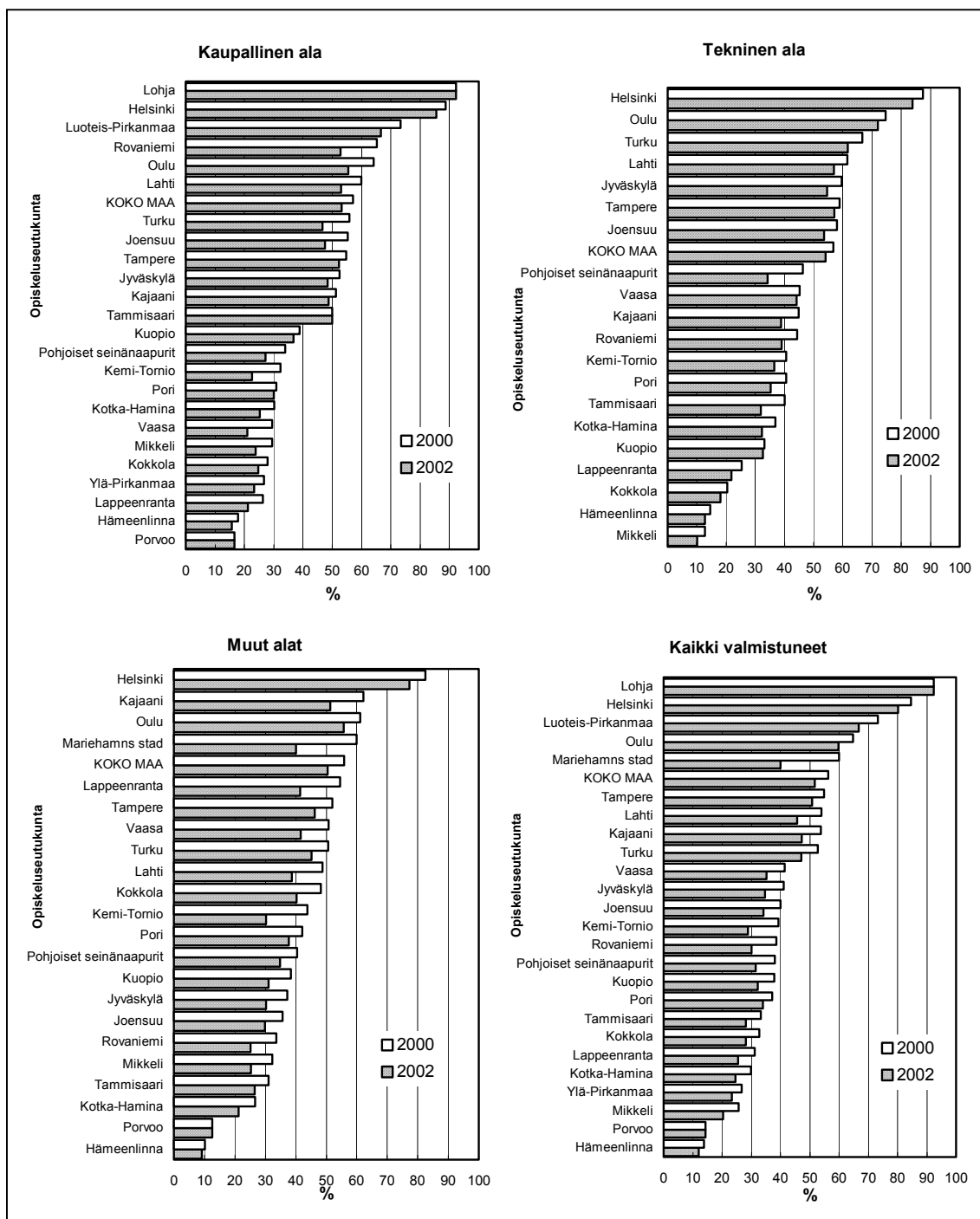
¹ Aineisto perustuu Tilastokeskuksen keräämään sijoittumisaineistoon. Sijoittuneiden määrästä puuttuvat sijoittumisvuonna ulkomailla oleskelleet sekä mahdolliset kuolleet, koska heillä ei ole asuinkuntaa.

seutukunnalle jääminen oli vuonna 2002 valmistuneilla, lähes 60 %. Tekniseltä alalta on löydettävissä vielä kaupallista alaa selkeämmin opiskeluseutukunnat, joille jäädytään eniten ja joille vähiten valmistumisen jälkeen. Kärjessä ovat olleet joka vuosi tarkasteluajanjaksolla Helsinki, Oulu ja Turku, joille on jäänyt valmistuneista noin 60-85 % vuosittain. Vähiten valmistuneita taas houkuttelevat Lappeenranta, Mikkeli, Hämeenlinna ja Kokkola, joille jää valmistuneista ainoastaan noin 10-30 %.

Suurin ero teknisen ja kaupallisen ala välillä seutukunnalle jäämisessä on Vaasan kohdalla, jossa teknisen koulutuksen saaneista jää opiskeluseutukunnalle selvästi enemmän kuin kaupalliselta alalta valmistuneista. Myös Turussa ja Porissa opiskelleet jäävät teknisellä alalla useammin opiskeluseutukunnalle kuin kaupallisilla aloilla. Päinvastainen tilanne on taas Kuopiossa opiskelleiden kohdalla, jossa teknisen alan koulutuksen saaneet jäävät huomattavasti kaupallisen koulutuksen saaneita vähemmän seutukunnalle. Muilla kuin teknisillä ja kaupallisilla aloilla jäädytään usein valmistumisesta seutukuntaan Helsingin ja Oulun ohella Kajaanissa.

Sijoittuminen opiskeluseutukuntaan on joissain tapauksissa yleistynyt periodin loppua kohti. Taustalla voi olla työmarkkinoiden muutos ja/tai ammattikorkeakoulutuksen laajeneminen. Seutukunnat, joilla on mahdollisuus suorittaa korkea-asteen tutkinto, ovat lisääntyneet. Kokeiluvaiheen aikana ammattikorkeakoulut toimivat ammatillisen oppilaitosjärjestelmän sisällä. Ensimmäiset vakinaiset ammattikorkeakoulut aloittivat toimintansa syksyllä 1996, jonka jälkeen niitä vakinaistettiin useana vuonna peräkkäin (taulukko 5). Tämä ei kuitenkaan ole lisännyt kaupalliselta alalta valmistuneiden opiskeluseutukunnalle sijoittumista, vaan koko maan keskiarvo on pysytellyt 55 prosentin tuntumassa aina 2000 valmistuneisiin asti. Vuonna 2001 ja 2002 kaupalliselta alalta valmistuneista opiskeluseutukunnalleen sijoittuneiden osuus oli kuitenkin jo noin 60 % ja opiskeluseutukunnille jäätettiin kauttaaltaan jo jonkun verran enemmän.

Kuvio 3. Vuonna 2000 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen opiskeluseutukunnalle aloittain vuosina 2000-2002, %

Lähde: Tilastokeskus

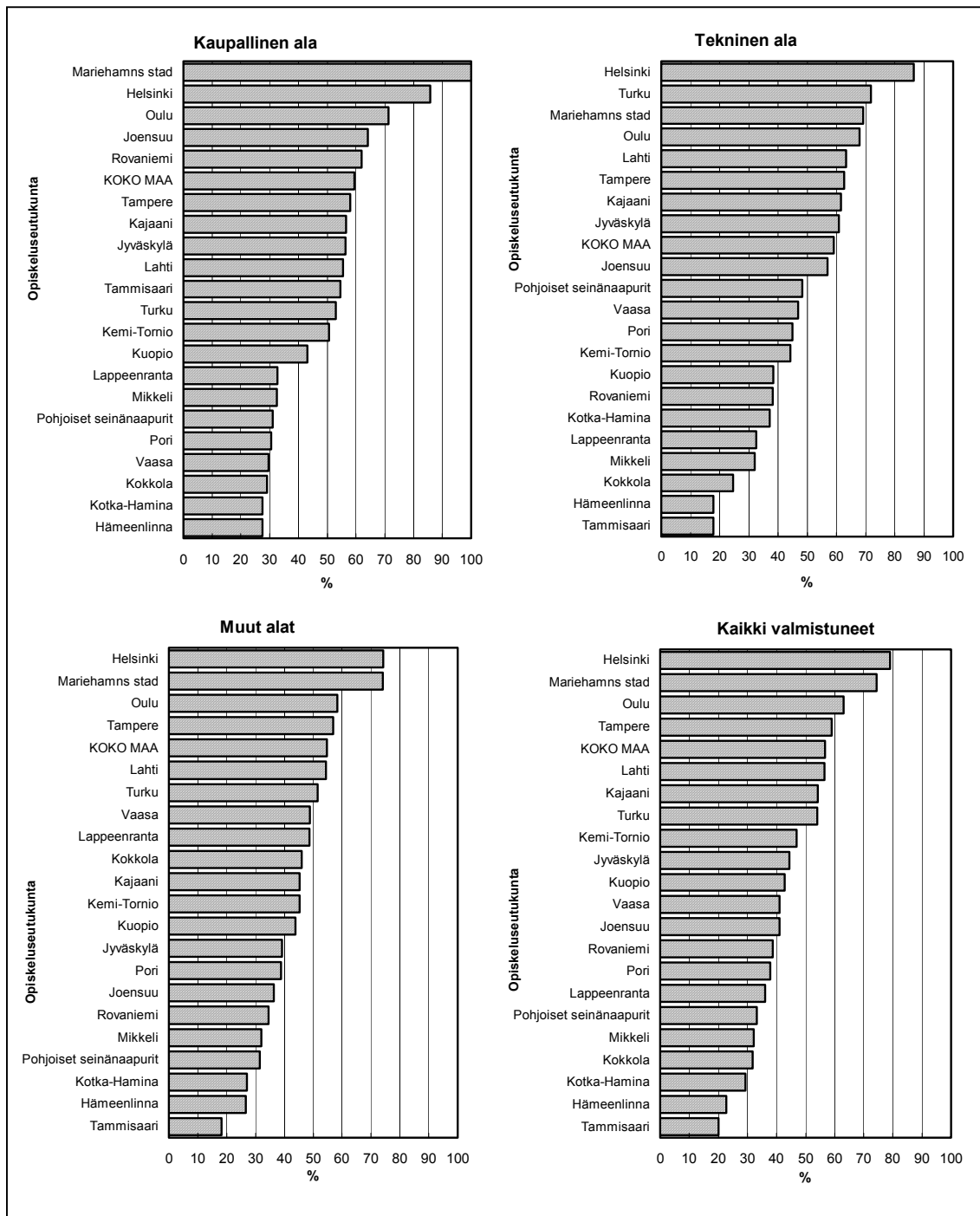
Yleisesti ottaen kaupallisen tai teknisen alan korkeakoulutetut jäävät opiskeluseutukunnalle keskimääräisesti hieman muita aloja enemmän, joka selittyy suuremmalla työn tarjonnalla. Ero ei kuitenkaan ole kovin suuri ja alueittaiset jakaumat näyttävät hyvin samanlaisilta kautta alojen. Suurin ero ehkä nouseekin esiin siinä, että jollakin seutukunnalla on tarjota teknisen alan töitä, jolloin alueelle saattaa jäädä paljon teknisen

koulutuksen saanutta väkeä, mutta samalla kaupallisen alan sijoittumisprosentti voikin olla hyvin pieni, jos vastaavan alan töitä ei ole tarjolla. Selkeimmin tämä ilmiö on havaittavissa Vaasan kohdalla, jossa erot tosin pienenevät vuotta 2002 kohti. Myös Kuopion seutukunnan tapauksessa ilmenee eroja kaupallisen ja teknisen koulutuksen saaneiden kesken. Siellä vuonna 1998-2000 valmistuneista kaupallisen alan koulutuksen saaneet ovat jääneet seutukunnalle teknistä alaa melko paljon enemmän, mutta vuosina 2001 ja 2002 osuudet ovat jo lähellä toisiaan. Tämä on seurausta siitä, että kaupallisen alan osuus on pysynyt suunnilleen samana joka vuosi, mutta teknisen koulutuksen saaneet ovat jääneet seutukunnalle vuosi vuodelta enemmän.

Muilla aloilla poismuutto opiskeluseutukunnalta valmistumisen jälkeisinä vuosina on hieman suurempaa kuin kaupallisella ja teknisellä. Pienemmille ja syrjäisemmille seutukunnille jää valmistuneista suunnilleen saman verran kuin teknisellä ja kaupallisella alalla, mutta Helsinkiin ja Ouluun huomattavasti vähemmän. Tähän voi olla osasyynä se, että muualta päin tulleet kaupallisen ja teknisen alan opiskelijat saavat Helsingistä ja Oulusta paremmin alansa töitä verrattuna esimerkiksi kotiseutukuntaansa, kun taas muita aloja Helsingissä ja Oulussa opiskelleet hajaantuvat eri puolille Suomea. Tämä voi johtua siitä, että pienemmillä aloilla työpaikkoja on enemmän siellä täällä ympäri Suomea ja esimerkiksi opettajille löytyy töitä tasaisesti opiskelupaikkakuntien ulkopuoleltakin. Tarkasteltaessa korkea-asteen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita yhteensä alasta riippumatta, huomataan, että opiskeluseutukunnat joille jäädään eniten ja vähiten ovat suunnilleen samat kuin aloittaisessakin vertailussa. Kokonaisuutena katsoen Helsinki on selvä ykkönen Oulun seurattessa perässä. Perää taas pitävät muun muassa Mikeli, Kotka-Hamina ja Hämeenlinna.

Seutukuntakohtaisesta katsauksesta saadaan tukea sille, että korkeakoulutettu väki keskittyy enemmän suurille ja menestyvimmillä seutukunnille, kun taas pienemmiltä seuduilta muutetaan pois valmistumisen jälkeen. On myös huomattavaa, että joillakin seutukunnilla muutos lähtemisessä on hyvin suuri vielä vuosi valmistumisen jälkeen. Tämä voi kertoa siitä, että osa on saanut valmistumisen jälkeen opiskeluseutukunnalta määrällä aikaisen työn tai etsinyt työtä opiskeluseutukunnalta käsin. Myöhemmin jostain muualta saatu vakinainen työpaikka on johtanut kuitenkin opiskeluseutukunnalta poismuuttoon.

Kuvio 4. Vuonna 2002 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen opiskeluseutukunnalle aloittain valmistumisvuonna, %

3.2 Valmistuneiden siirtymä muille korkeakouluseutukunnille

Opiskeluseutukunnalle sijoittumisen lisäksi on mielenkiintoista tarkastella mihin korkeasteelta valmistuneet ovat sijoittuneet, jos eivät ole jääneet opiskeluseutukunnalleen. Siirtymiä raportoidaan vain vuoden 2001 valmistuneiden osalta heidän valmistumisvuotenaan, sillä siirtymät ovat hyvin samanlaisia vuodesta toiseen. Pää tarkoituksena on katsoa, kuinka suuren osan korkeakouluseutukunnat ovat saaneet vuonna 2001 valmistuneista muilla korkeakouluseutukunnilla opiskelleista. Vuonna 2001 muuttaneiden ominaisuuksia on taulukoitu liitetaulukossa. Muut kuin korkeakouluseutukunnat ovat tarkastelussa omana ryhmänään.

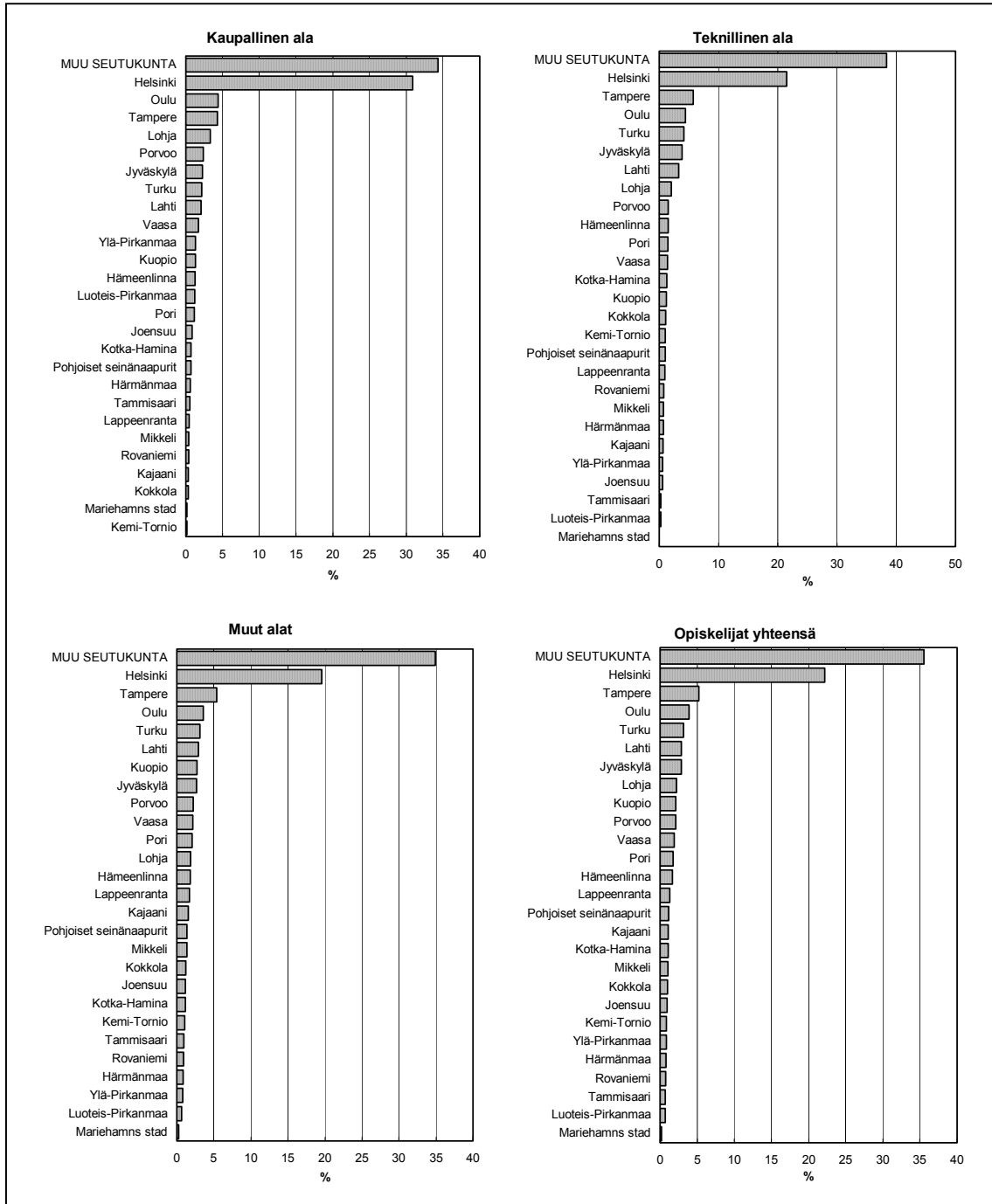
Kaupallisen koulutuksen saaneet suuntaavat opiskeluseutukunnan lisäksi Helsinkiin

Kaupallisella alalla vuonna 2001 valmistuneista noin 40 % eli hieman yli 2600 henkilöä muutti pois opiskeluseutukunnaltaan (kuvio 5). Näistä poismuuttaneista Helsinkiin suuntasi selkeästi suurin osa, 31 %. Kaikista selvimmin Helsingin seutukunnan vetovoima näkyy juuri kaupalliselta alalta valmistuneiden keskuudessa, sillä muilla tarkastelluilla aloilla poismuuttaneista Helsingin seutukunnalle siirtyi noin 20 %. Kaupallisen alan korkeakoulutuksen saaneet ovatkin keskittyneet hieman enemmän esimerkiksi teknilliseen alaan verrattuna.

Teknillisellä alalla poismuuttaneita valmistuneista oli 43 %. Siirtyminen Helsingin seutukuntaan ei ollut läheskään yhtä voimakasta kuin kaupallisella alalla. Myös korkeakouluseutukuntien ulkopuolelle muuttaneiden osuus oli 4 %-yksikköä suurempi kuin kaupallisilla aloilla. Muilla aloilla Helsingin seutukunnan osuus putosi jo alle 20 prosenttiin ja vähiten muualta muuttaneita korkeakoulutettuja haalineiden seutukuntien osuus kasvoi jonkun verran kaupalliseen ja tekniseen alaan verrattuna.

Yleisesti ottaen erot korkeakouluseutukuntien välillä olivat selkeät. Helsingin lisäksi muualla valmistuneita muutti iso osa Tampereen, Oulun ja Turun seutukunnille. Korkeakoulutettujen keskittymisestä kertoo myös se, että noin kaksi kolmasosaa korkeakouluseutukunnista oli sellaisia, jotka keräsivät muualla valmistuneista vain alle 2 %. Luultavimmin nämä opiskelijat ovat sellaisia, jotka ovat käyneet hakemassa koulutuksen muualla ja palanneet valmistumisen jälkeen kotiseutukunnalleen. Helsingin asema korkeakoulutettujen keskuksena vahvistaa siis myös muualla opiskelleiden muuttaminen. Helsingin seutukuntaa voidaankin pitää vetovoimaisena niin siellä opiskelleiden kuin muualta tutkintonsa hankkineiden keskuudessa.

Kuvio 5. Vuonna 2001 valmistuneiden opiskeluseutukunnalta poismuuttaneiden ja-
kautuminen korkeakouluseutukunnille aloittain valmistumisvuonna, %

3.3 Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrän kehitys

Ammattikorkeakoulu-uudistus nosti korkeakoulutettujen määrää

Opiskeluseutukuntien ja valmistuneiden määrät ovat kasvaneet huomattavasti, eniten kaupallisella alalla (Taulukko 4). Suurimmaksi osaksi valmistuneiden määrän kasvua selittää ammattikorkeakoulu-uudistus. Ammattikorkeakoulujen vakainaistamiset ovat alkaneet näkyä valmistuneiden määrissä vuoden 1998 jälkeen. Vuonna 1996 niitä vakainaistettiin yhdeksän ja vuoden 2000 syyslukukaudesta alkaen oli vakainaistettu jo kaikki Manner-Suomen 30 ammattikorkeakoulua (taulukko 5). Ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä ammatillisen tutkinnon suorittaneet puolestaan ovat vähentyneet, kun osa opiskelijoista on siirtynyt ammattikorkeakoulutukseen. Suhteellisesti korkeakoulutettujen lisäys on ollut suurin kaupallisen alan kohdalla, jossa valmistuneiden määrä on lähes kaksinkertaistunut. Opiskeluseutukunnista kaupalliselta alalta valmistuneiden määrä on noin kaksinkertainen Helsingissä, Lappeenrannassa, Oulussa, Turussa, Mikkelissä ja Kokkolassa. Tätä enemmän ovat valmistuneiden määrää kasvattaneet Tampere, Hämeenlinna, Rovaniemi ja Kotka-Hamina, joista jälkimmäisistä ei vielä 1998 valmistunut kaupallisen alan korkeakoulutettuja. Selkeästi vähiten määrä on kasvanut Joensuussa ja Lahdessa määrä on pienentynyt.

Varsinkin teknillisellä alalla kaikki entiset teknilliset oppilaitokset on siirretty osaksi ammattikorkeakoulua. Tämä näkyy selvästi valmistuneiden määrän suhteellisen suurena nousuna Vaasassa, Rovaniemellä, Jyväskylässä, Kokkolassa, Porissa ja Kajaanissa. Tekniseltä alalta valmistuneiden määrä onkin kokonaisuudessaan kasvanut paljon, mutta ei samaa vauhtia kuin kaupallisen. Tampereella alalta valmistuneiden määrä suhteessa kaupallisen alan kasvuun on taas ollut hyvin pieni. Tasaisimmin samassa suhteessa kaupallisen ja teknisen alan valmistuneiden määrät ovat kasvaneet Oulussa, Turussa ja Kuopiossa. Selkeä vähennys valmistuneiden määrässä on tapahtunut Oulussa, jossa muilta aloilta valmistuneiden määrä on vähentynyt 265 henkilöllä. Tämä kertookin siitä, että Oulu on profiloitunut yhä enemmän kaupallisen ja teknisen alan kouluttajana.

Taulukko 4. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden määrä aloittain v. 1998 ja muutos vuoteen 2002, henkilöä

	Valmistuneet 1998				Muutos 1998-2002, henkilöä			
	Kaupallinen	Tekninen	Muut alat	Yhteensä	Kaupallinen	Tekninen	Muut alat	Yhteensä
Koko maa	3714	4440	13607	21761	3575	2980	6520	13075
Helsinki	1236	1253	3932	6421	1226	661	2659	4546
Turku	293	204	1886	2383	276	184	647	1107
Tampere	156	982	1329	2467	487	131	442	1060
Hämeenlinna	0	206	199	405	233	351	191	775
Vaasa	232	80	113	425	160	182	268	610
Rovaniemi	0	0	326	326	113	170	299	582
Jyväskylä	278	35	1530	1843	110	233	209	552
Lappeenranta	157	354	0	511	156	121	222	499
Mikkeli	107	151	29	287	111	39	348	498
Kuopio	169	177	728	1074	96	68	329	493
Kotka-Hamina	0	170	66	236	196	-33	281	444
Kokkola	65	60	30	155	124	156	116	396
Pori	249	112	189	550	19	115	167	301
Oulu	160	334	1546	2040	160	377	-265	272
Tammisaari	0	0	0	0	11	28	175	214
Kemi-Tornio	104	46	100	250	48	42	99	189
Joensuu	111	93	1009	1213	17	42	112	171
Pohjoiset seinänaapurit	111	50	191	352	40	8	117	165
Lahti	163	91	304	558	-17	48	71	102
Kajaani	89	42	100	231	40	44	6	90
Mariehamns stad	0	0	0	0	3	13	27	43
Härmänmaa	34	0	0	34	-34	0	0	-34

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 5. Vakinaistetut ammattikorkeakoulut seutukunnittain 1996-2000

1996	1997	1998	1999	2000
Helsinki 2	Helsinki	Helsinki 2	Helsinki	Helsinki 4
Hämeenlinna	Jyväskylä	Kokkola	Kotka-Hamina	Tampere
Joensuu	Kemi-Tornio	Kuopio	Lappeenranta	
Kajaani	Mikkeli	Rovaniemi	Tammisaari	
Lahti	Pori			
Oulu	Turku			
Pohjoiset Seinänaapurit	Vaasa			
Tampere				

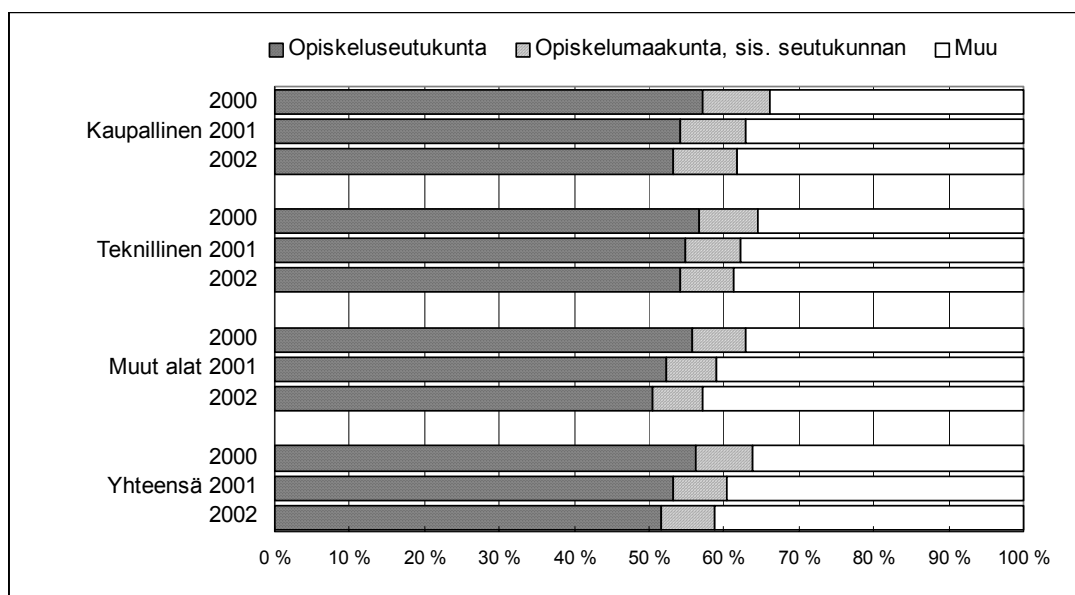
Lähde: Tilastokeskus, Oppilaitostilastot

4 VALMISTUNEIDEN SJOITTUMINEN OPISKELUMAAKUNNAN SISÄLLÄ

Opiskeluseutukuntaan sijoitutaan usein, muualle opiskelumaakuntaan harvoin

Muuttoliike kiihtyi 1990-luvulla ja opiskelijat saivat oikeuden kirjautua opiskelupaikkakuntansa asukkaiksi, mutta tällä ei näytä olleen kovin suurta vaikutusta valmistuneiden sijoittumiseen maakuntatasolla. Korkeakouluista vuonna 1991 valmistuneista asui tutkinnon suoritusmaakunnassa vuoden kuluttua valmistumisestaan noin 58 %² ja vuonna 2000 valmistuneista noin 60 %. Määrä on hyvin samanlainen alasta riippumatta ja vähenee mitä kauemmin valmistumisesta on kulunut. Pääasiassa määrän väheneminen aiheutuu korkeakoulutettujen siirtymisestä opiskeluseutukunnalta muualle Suomeen eli maakunnankin ulkopuolelle, sillä muualla maakunnassa asuvien osuus pysyttelee miltei samana vuodesta toiseen. Vuonna 2000 valmistuneista korkeakoulutetuista opiskeluseutukunnan ulkopuolelle, mutta opiskelumaakunnan sisälle on sijoittuneena vuosittain noin 7-9 % (kuvio 6). Osuus pysyttelee jokaisessa tarkasteluryhmässä miltei samana kolmen vuoden aikana. Suurin osuus on kaupallisella alalla, mutta erot muihin ryhmiin ovat vain noin 1 % -yksikköä.

Kuvio 6. Vuonna 2000 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen koko Suomessa keskimäärin vuosina 2000-2002, %

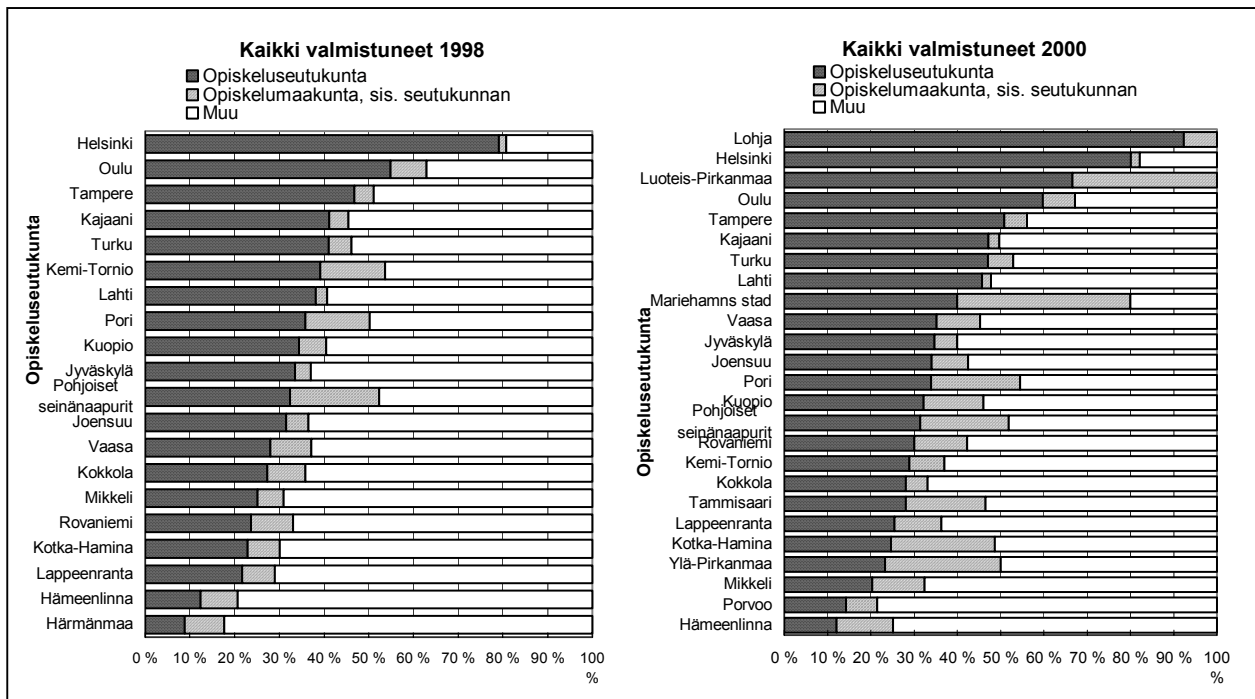
Tutkinnon suoritusmaakuntaan sijoittumisessa on kuitenkin alueellista vaihtelua. Uudenmaan korkeakouluista valmistuneista noin 81 % asui opiskelumaakunnassa. Harvimminkin asettuivat opiskelumaakuntaansa Hämeen (15 %) ja Etelä-Karjalan (21 %) maa-

² Tilastokeskuksen sijoittumistilasto: Koulusta työelämään, 1994:8

kunnissa opiskelleet. Tilanne on suunnilleen sama myös vuosina 1998 ja 2000 valmistuneiden kohdalla. Kaiken kaikkiaan vuonna 2000 valmistuneet ovat sijoittuneet opiskelumaakuntiinsa hieman aiempaa enemmän ja vaikka suuret seutukunnat vetävät oman maakunnan sisällä suurimman osan opiskelijoista, on tilanne tasoittunut pienempien seutukuntien kohdalla ja valmistuneet ovat sijoittuneet maakunnan sisällä myös muualle kuin opiskeluseutukunnalleen.

Opiskelumaakuntaan sijoittuminen on lisääntynyt vuodesta 1998 eteenpäin (Liitekuviot 4 –7 vuosista 1998, 1999, 2001 ja 2002). Suurinta muutos on ollut kaupalliselta alalta valmistuneiden keskuudessa sekä vuoden 2000 jälkeen valmistuneilla. Vuonna 2000 valmistuneista kaupallisen alan opiskelijoista koulutusmaakuntaan jäi valmistumisvuonna noin 66 %, kun vuoden 2002 valmistuneiden kohdalla vastaava osuus oli jo 70 %. Myös teknisellä alalla osuuden kasvu on ollut suurta, kun taas muilla aloilla opiskelumaakuntaan jäämisen osuus ei ole kasvanut samassa määrin. Suurimmaksi osaksi kasvu tulee opiskeluseutukunnalle jäämisen yleistymisestä. Ainoastaan kaupallisella alalla myös muualle opiskelumaakuntaan sijoittumisen prosenttiosuus on lisääntynyt merkittävästi.

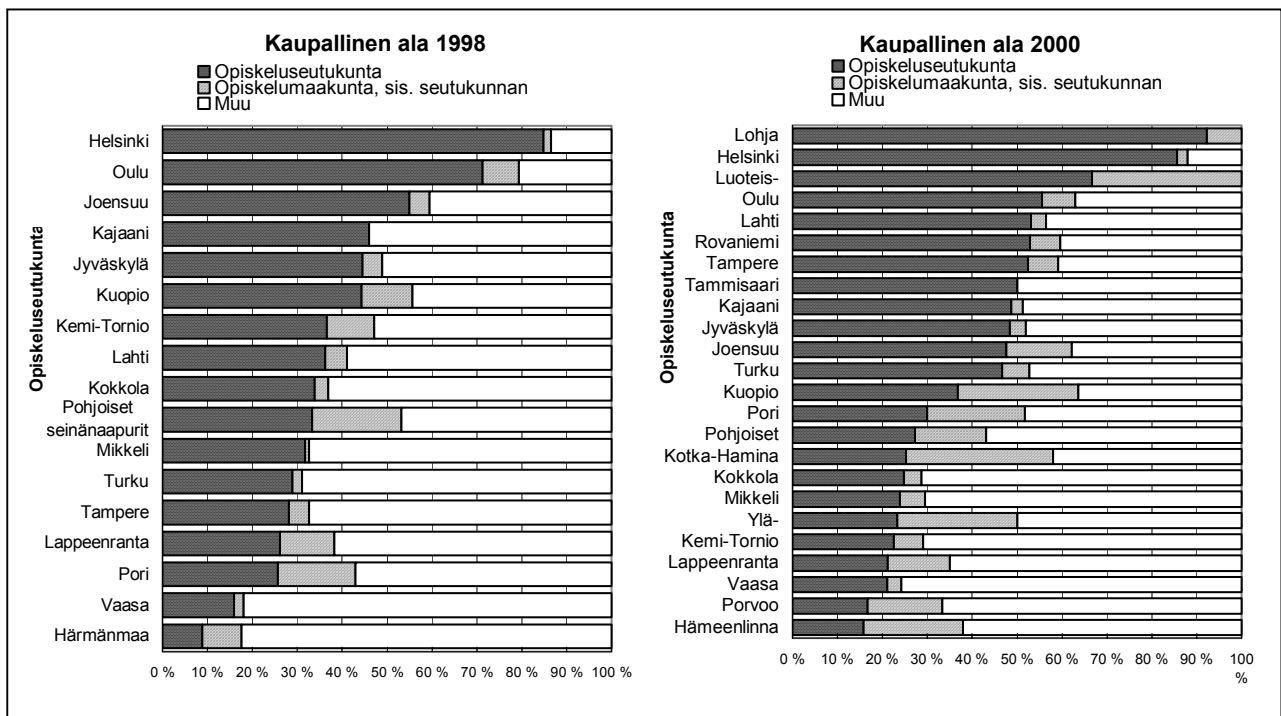
Kuvio 7. Vuosina 1998 ja 2000 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa kaksi vuotta valmistumisen jälkeen, %

Suuriin kaupunkeihin jäädään opiskelun jälkeen usein

Kaupallisella alalla vain pieni osa valmistuneista sijoittuu maakunnan sisällä jonnekin muualle kuin opiskeluseutukuntaansa eli on huomattavissa sama ilmiö kuin koko maan keskiarvojenkin kohdalla (kuvio 8). Helsingissä opiskelleista hyvin pieni osa sijoittuu Uudellamaalla Helsingin seutukunnan ulkopuolelle. Myös Oulun kohdalla havaitaan sama ilmiö. Tämä kertoo siitä, että kyseiset seudut ovat maakunnan keskipisteitä ja työpaikat ovat keskittyneet niihin. Poikkeuksena tästä voidaan mainita muun muassa Kuopio, Pori ja Kotka-Hamina, joissa valmistuneet ovat sijoittuneet tasaisemmin maakunnan sisällä. Kaupallisella alalla opiskelumaakuntaan sijoittuminen on kuitenkin lisääntynyt huomattavasti vuosien 1998 ja 2000 välillä. Kasvuun vaikuttanee osaltaan tutkinonsuorituspaikkakuntien lisääntyminen, joka on esimerkiksi teknilliseen alaan verrattuna ollut runsasta.

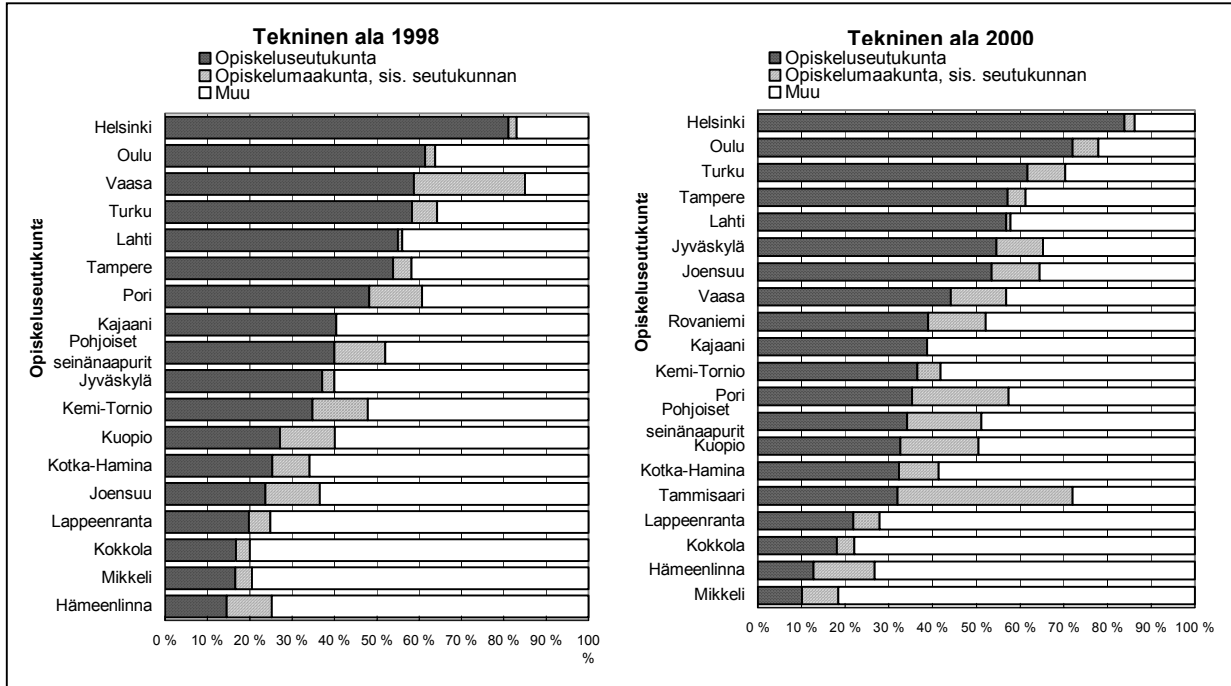
Kuvio 8. Vuosina 1998 ja 2000 valmistuneiden korkea-asteen kaupallisen alan opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa kaksi vuotta valmistumisen jälkeen, %

Teknisen alan kohdalla suuntaus näyttää hyvin samanlaiselta (kuvio 9). Molempina vuosina seutukunnat, jonne on jäänyt eniten valmistuneita, ovat olleet Helsinki, Oulu, Turku, Tampere ja Lahti. Yhteistä näille on lisäksi se, että hyvin pieni osa on maakunnassa sijoittunut opiskeluseutukunnan ulkopuolelle. Eniten heitä on Turussa, mutta sieläkin määrä on ainoastaan viiden prosentin luokkaa. Kokonaisuutena katsoen opiskelu-

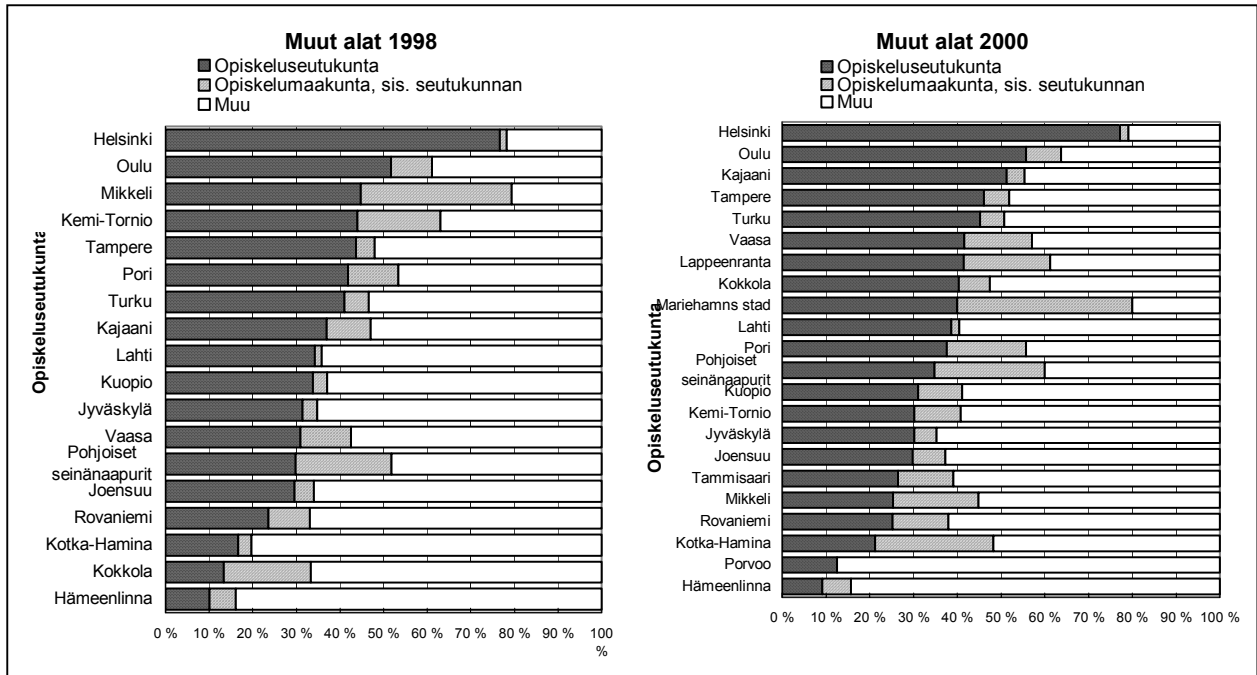
maakuntiin on kuitenkin myös teknisellä alalla jäänyt vuonna 2000 valmistuneista suurempi osa kuin 1998 valmistuneista.

Kuvio 9. Vuosina 1998 ja 2000 valmistuneiden korkea-asteen teknisen alan opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa kaksi vuotta valmistumisen jälkeen, %

Muiden alojen kohdalla opiskeluseutukunnan ja muun opiskelumaakunnan välillä ei näyttäisi olevan aivan niin suurta eroa kuin kaupallisen ja teknisen alan kohdalla, vaan valmistuneet sijoittuvat hieman tasaisemmin opiskelumaakunnan sisällä (kuvio 10). Varsinkin Mikkelin, Kotka-Haminan ja Pohjoisten Seinänaapurien kohdalla ero ei ole kovinkaan suuri opiskeluseutukunnan ja muun maakunnan välillä. Ero johtunee siitä, että muiden alojen kohdalla töitä on ehkä paremmin tarjolla ympäri maakuntaa, eikä vain keskuseutukunnalla. Tässä tarkastelussa muihin aloihin lukeutuu kuitenkin niin paljon erilaisia aloja, että mitään yleistystä ei tämän perusteella voida tehdä. Joukossa on aloja, kuten kasvatustieteet, joilla työpaikkoja on paremmin tarjolla ympäri Suomea, mutta myös aloja, joilla työn saaminen vaatii keskuksiin muuttamista tai jäämistä. Suurin ero on Helsingin ja Lahden kohdalla, joissa hyvin pieni osa sijoittuu maakunnassa opiskeluseutukunnan ulkopuolelle.

Kuvio 10. Vuosina 1998 ja 2000 valmistuneiden korkea-asteen, muiden kuin kaupallisen ja teknisen alan, opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa kaksi vuotta valmistumisen jälkeen, %

Suurin osa korkeakouluseutukunnista kouluttaa työvoimaa oman maakunnan ja lähimaakuntien tarpeisiin

Niitä seutukuntia, joilta selkeästi suurin osa valmistuneista jää opiskelumaakuntaan, on vähän. Taulukkoon 6 on jaoteltu tarkastelun seutukunnat sen mukaan, kouluttavatko ne korkeakoulutettua työvoimaa oman alueensa tarpeisiin vai onko paikkakunta ainoastaan välietappi kohti työelämää. Seutukuntia on tarkasteltu vuonna 2000 valmistuneiden osalta, mutta jakauma on hyvin samanlainen myös muina vuosina valmistuneiden osalta.

Seutukuntia, joilta valmistuneista yli 80 % jää samaan maakuntaan, on ainoastaan neljä kappaletta. Näistä Helsinki on ollut selkeä työvoiman kouluttaja omalle alueelleen jo muidenkin tarkastelujen perusteella. Maarianhamina on taas sinällään oma alueensa jo kielenkin takia, joten ei liene ihme, että suurin osa valmistuneista on jäänyt asumaan samalle alueelle. Maarianhaminan, Lohjan ja Luoteis-Pirkanmaan kohdalla on otettava huomioon pieni valmistuneiden määrä, alle 15, jolloin hajautumista ei tapahdu kovin paljon. Kun sijoittumiseen otetaan mukaan myös opiskelumaakunnan naapurimaakunnat, niin 80 % ylittäviä seutukuntia löytyy jo huomattavasti enemmän. Tämä kertoo siitä, että loppujen lopuksi suurin osa valmistuneista sijoittuu lähialueille.

Taulukko 6. Vuonna 2000 valmistuneiden suuntaus opiskeluseutukunnalta

Suurin osa jää opiskelumaakuntaan		Valmistuneet sijoittuvat pääasiassa opiskelu- ja naapurimaakuntiin	
Helsinki		Pohjoiset Seinänaapurit	Turku
Maarianhamina		Kokkola	Pori
Lohja		Kajaani	Hämeenlinna
Luoteis-Pirkanmaa		Rovaniemi	Ylä-Pirkanmaa
		Kemi-Tornio	Lahti
		Porvoo	Tammisaari
		Oulu	
Valmistuneet jakautuvat ympäri Suomea		Yli neljännes sijoittuu Uudellemaalle	
Mikkeli	Vaasa	Helsinki	Lahti
Kuopio	Tampere	Porvoo	Lappeenranta
Joensuu	Kotka-Hamina	Hämeenlinna	
Jyväskylä	Lappeenranta		

Seutukunnista kahdeksan oli sellaisia, joille ei ollut löydettävissä selkeää trendiä, minne valmistuneet suuntaavat. Näistä Kuopio, Jyväskylä ja Tampere selkeimmin kouluttivat ihmisiä tasaisesti eri puolille Suomea. Lappeenrannasta valmistuneista taas suhteellisesti pieni osa jäi opiskelumaakuntaan tai lähimaakuntiin. Lappeenrannan kohdalla onkin nähtävissä kaksi selkeää trendiä. Huomattavan suuri osa sijoittuu Uudellemaalle, yli 25 %, ja loput jakautuvat tasaisesti ympäri Suomea. Viimeisessä lohossa on nähtävissä seutukunnat, joilta Lappeenrannan lisäksi suunnataan paljon Uudellemaalle.

LÄHTEET

- Aro, T. 1999. Koulutus ja maassamuutto. Minne koulutetut muuttavat?. Kuntapuntari 2, 52-59. Vantaa.
- Kangasvieri, A. 2002. Osaaminen ja hyvinvointi tulevaisuuden kilpailutekijöinä. Kuntapuntari 3, 8-11. Helsinki.
- Korhonen, K., Mäkinen, R. ja Valkonen, S. 2001. Sosiaali- ja terveysalan tutkinnolla työelämään. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 13. Jyväskylä.
- Tilastokeskus. 1994. Koulusta työelämään, vuonna 1991 tutkinnon suorittaneiden työhön sijoittuminen vuonna 1992. Koulutus 1994:8. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2000. Väestön koulutus rakenne kunnittain 1998. Koulutus 2000:2. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2001. Väestön koulutus rakenne kunnittain 1999. Koulutus 2001:2. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2002. Väestön koulutus rakenne kunnittain 2000. Koulutus 2002:2. Helsinki.
- Tilastokeskus. 2003. Väestön koulutus rakenne kunnittain 2001. Koulutus 2003:2. Helsinki.
- Virolainen, M. ja Valkonen, S. 2002. Ammattikorkeakouluista ja yliopistoista työelämään. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 16. Jyväskylä.
- Virtanen, V. 2003. Valta- ja vastavirtaan. Selvitys maassamuuttajien elinoloista, uuteen kiinnittymisestä ja arvotaustasta Suomessa. Sisäasiainministeriön julkaisuja 14. Helsinki.

LIITE

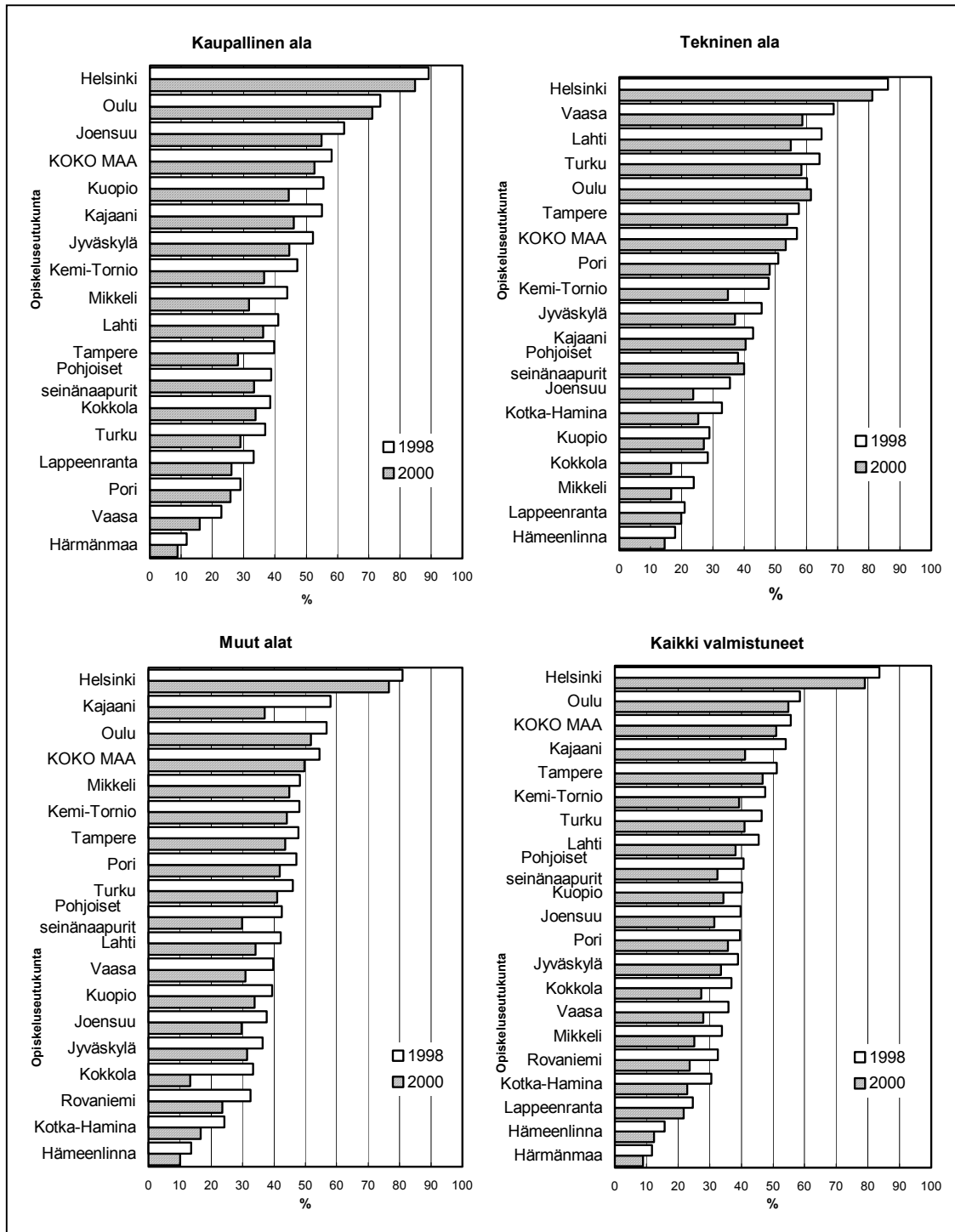
Liitetaulukko 1. Seutukunnalta vuonna 2001 poismuuttaneiden korkeakoulutettujen ominaisuuksia, %

	V. 2001 valmistuneita*	Työllinen	Työtön	15-24	25-34	35-44	Miehiä	Naisia
Helsinki	8,6	76,3	4,4	7,9	53,9	22,5	45,3	54,7
Mariehamns stad	10,4	64,9	2,6	9,7	56,5	18,2	44,8	55,2
Lahti	13,3	73,9	7,3	13,9	48,4	18,8	42,7	57,3
Kajaani	20,2	72,3	11,3	24,5	42,5	20,1	45,2	54,8
Oulu	26,7	74,0	7,3	12,9	57,4	17,7	45,1	54,9
Tampere	32,9	76,8	6,5	9,8	58,1	19,8	45,1	54,9
Tammisaari	33,0	69,5	7,1	12,3	44,6	20,9	44,8	55,2
Kemi-Tornio	33,0	60,6	14,1	19,2	45,0	18,2	40,5	59,5
Turku	36,9	75,8	6,0	10,0	54,2	20,9	43,4	56,6
Pohjoiset seinänaapurit	38,9	75,1	9,8	23,1	51,7	16,0	39,8	60,2
Jyväskylä	42,0	76,6	7,3	12,7	54,8	19,5	42,9	57,1
Rovaniemi	44,8	69,5	11,5	15,1	47,1	20,3	40,5	59,5
Vaasa	46,2	72,4	6,1	18,5	54,2	15,5	44,0	56,0
Pori	47,8	73,9	8,1	17,0	50,0	16,7	44,2	55,8
Kuopio	48,5	74,4	8,3	17,4	49,4	19,9	38,9	61,1
Kotka-Hamina	53,8	73,8	8,3	14,9	48,5	18,6	46,8	53,2
Hämeenlinna	56,2	74,3	6,9	12,0	47,1	21,5	42,5	57,5
Kokkola	56,3	70,1	9,2	24,0	48,1	14,3	41,3	58,7
Joensuu	57,3	72,6	9,0	14,5	52,0	18,9	41,6	58,4
Lappeenranta	69,5	72,3	8,6	16,3	53,1	15,7	45,8	54,2
Mikkeli	74,4	68,9	9,5	21,6	47,6	15,0	40,6	59,4
Porvoo	-	72,2	7,2	10,0	45,5	22,9	44,4	55,6
Lohja	-	76,0	5,9	6,9	44,7	26,9	45,7	54,3
Härmänmaa	-	70,0	7,2	25,6	50,2	10,9	43,3	56,7
Luoteis-Pirkanmaa	-	75,1	11,2	15,8	47,3	21,6	36,5	63,5
Ylä-Pirkanmaa	-	71,7	7,5	15,8	43,1	20,3	44,7	55,3

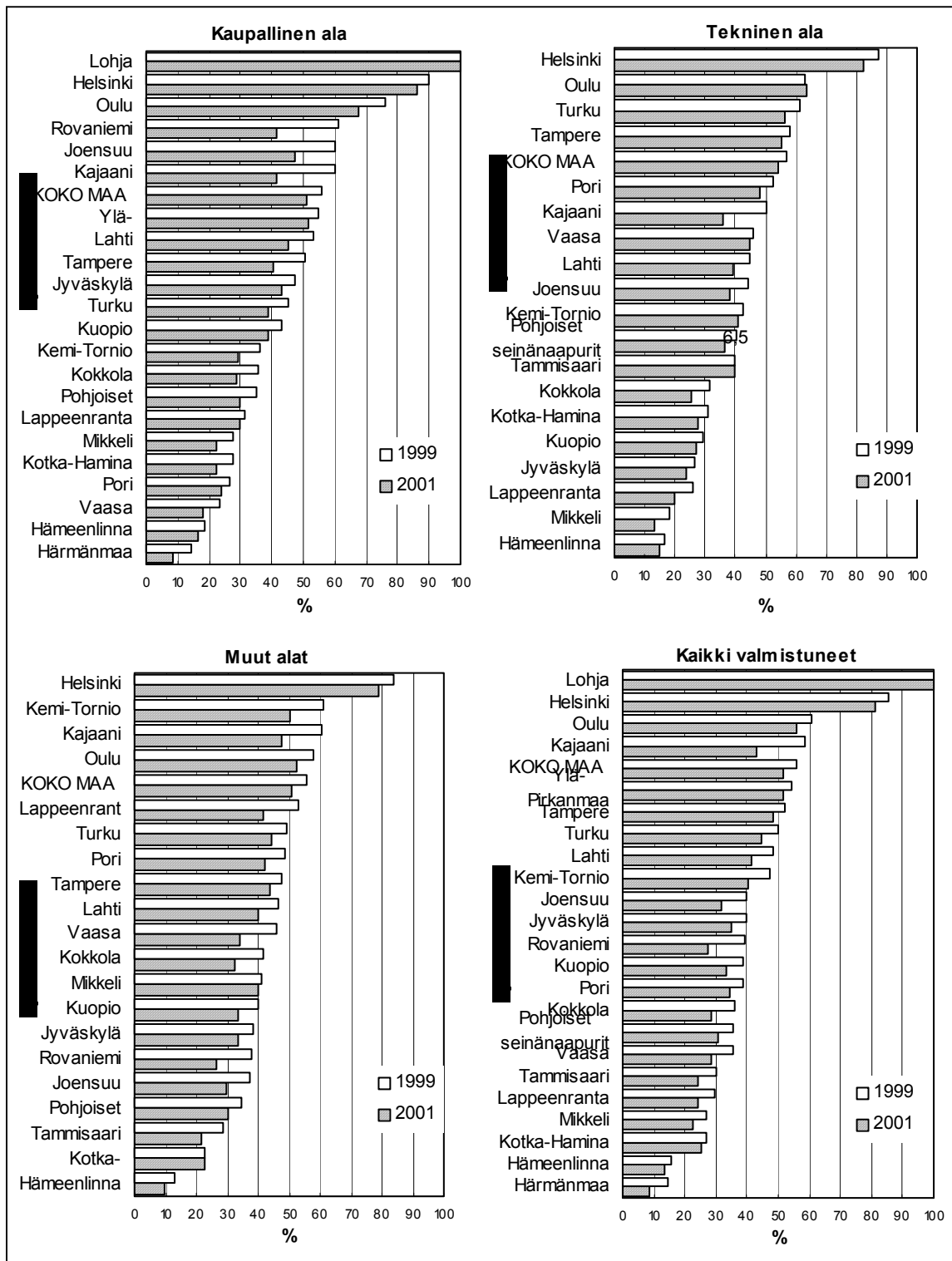
* Arvio laskettu suhteuttamalla v. 2001 valmistuneiden opiskelupaikkakunnan ulkopuolelle sijoittuneiden määrä kaikkiin seutukunnalta poismuuttaneisiin korkeakoulutettuihin.

Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 1. Vuonna 1998 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittumisen opiskeluseutukunnalle aloittain vuosina 1998-2000, %

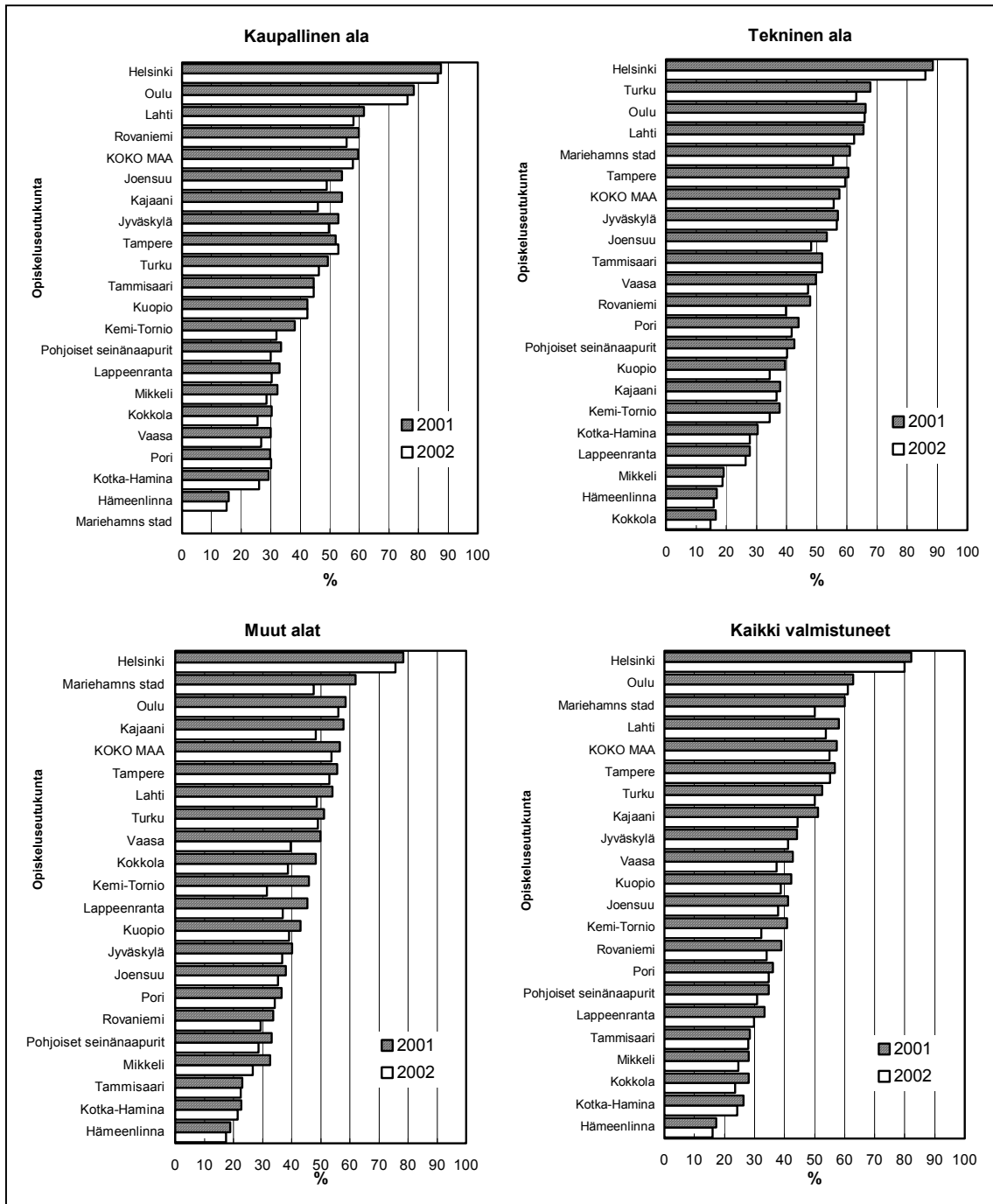

Liitekuvio 2. Vuonna 1999 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen opiskeluseutukunnalle aloittain vuosina 1999-2001, %

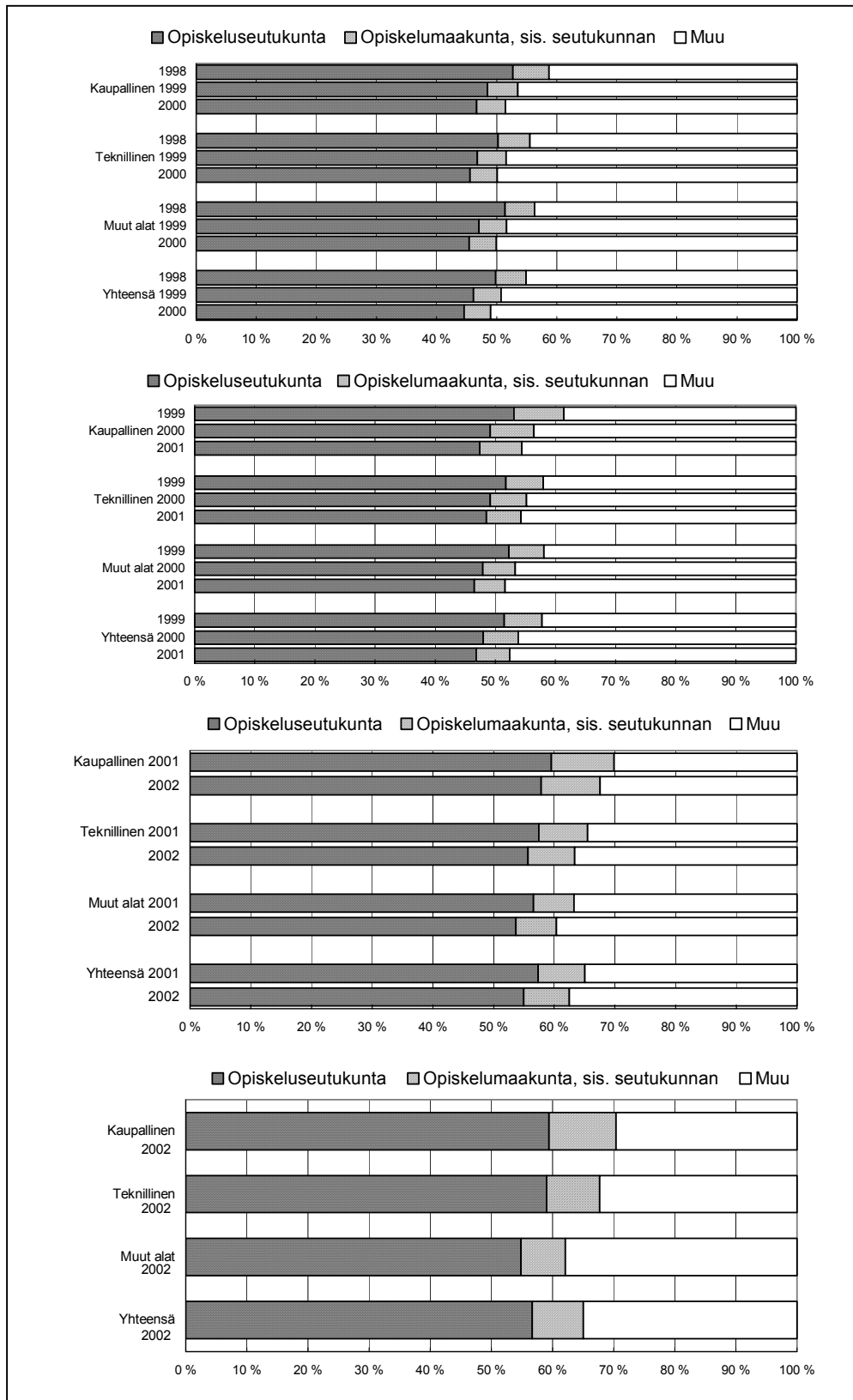
Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 3. Vuonna 2001 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittumisen opiskeluseutukunnalle aloittain vuosina 2001-2002, %

Lähde: Tilastokeskus

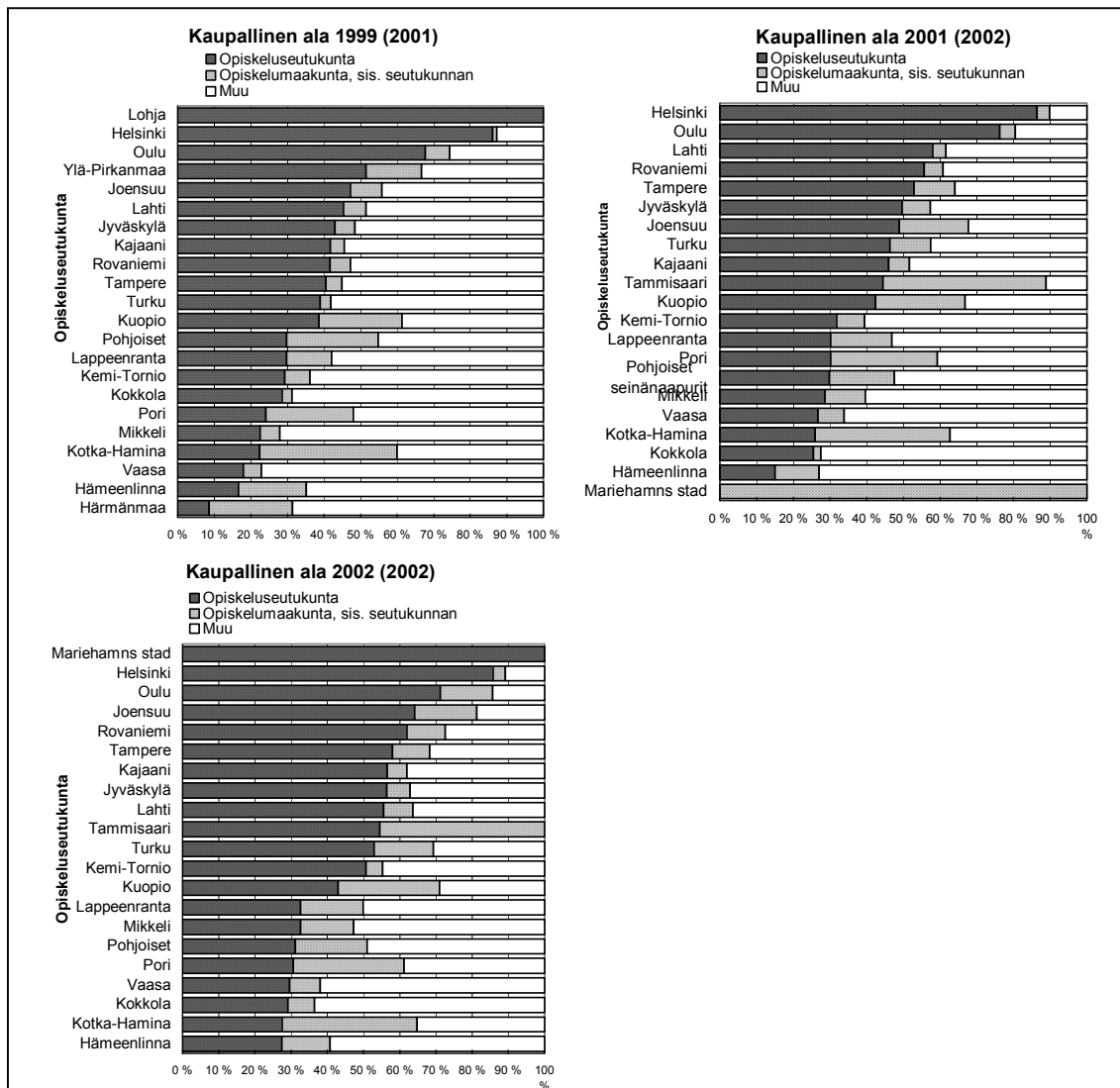
Littekuvio 4. Vuosina 1998-2002 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen koko Suomessa keskimäärin valmistumisen jälkeisinä vuosina*, %

* Vuonna 2001 valmistuneista sijoittumispaikka tiedossa vain vuodelta 2002 ja vuonna 2002 valmistuneista vain valmistumisvuoden lopussa.

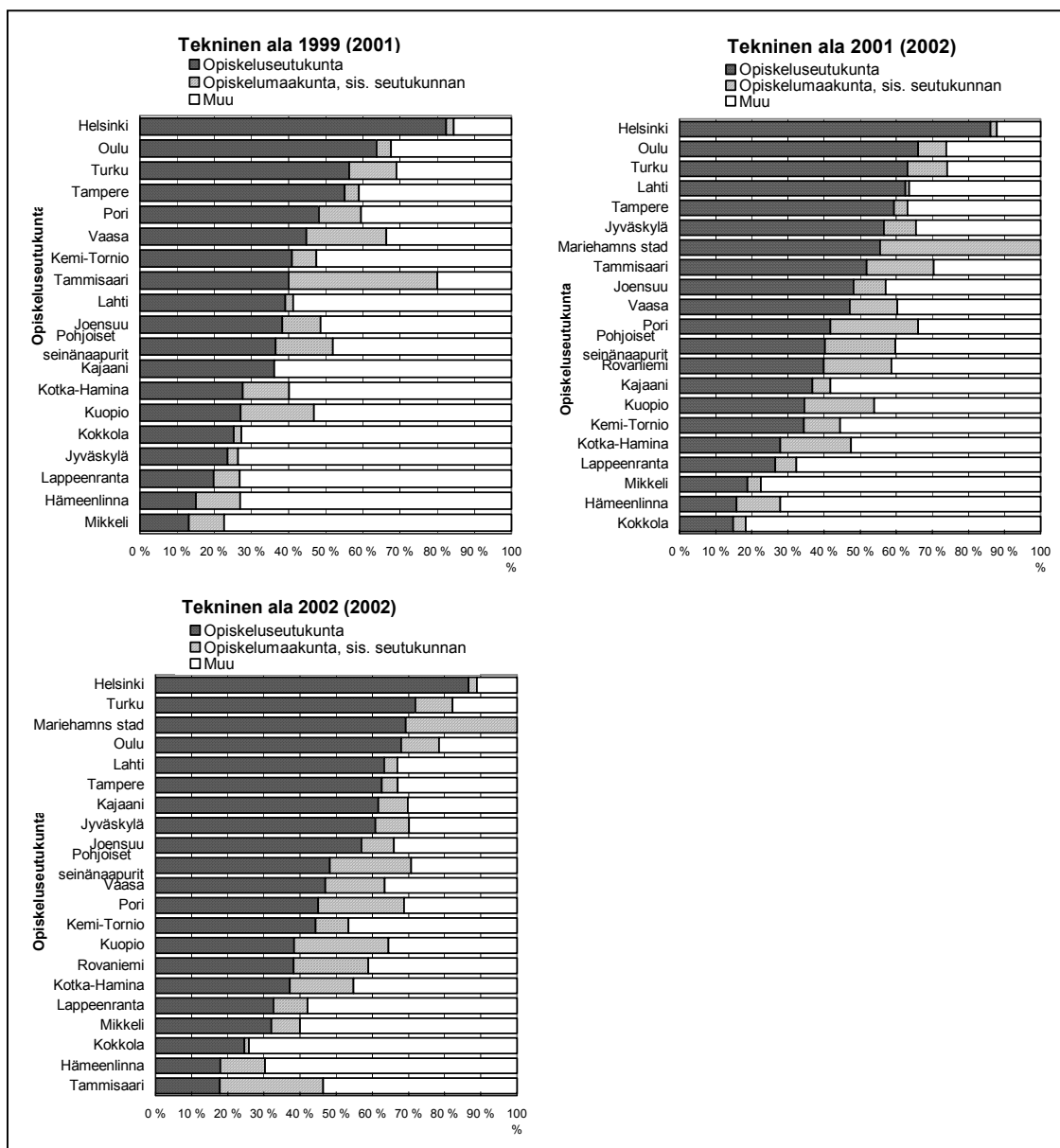
Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 5. Vuosina 1999, 2001 ja 2002 valmistuneiden korkea-asteen kaupallisen alan opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa, %. Suluissa sijoittumisvuosi.

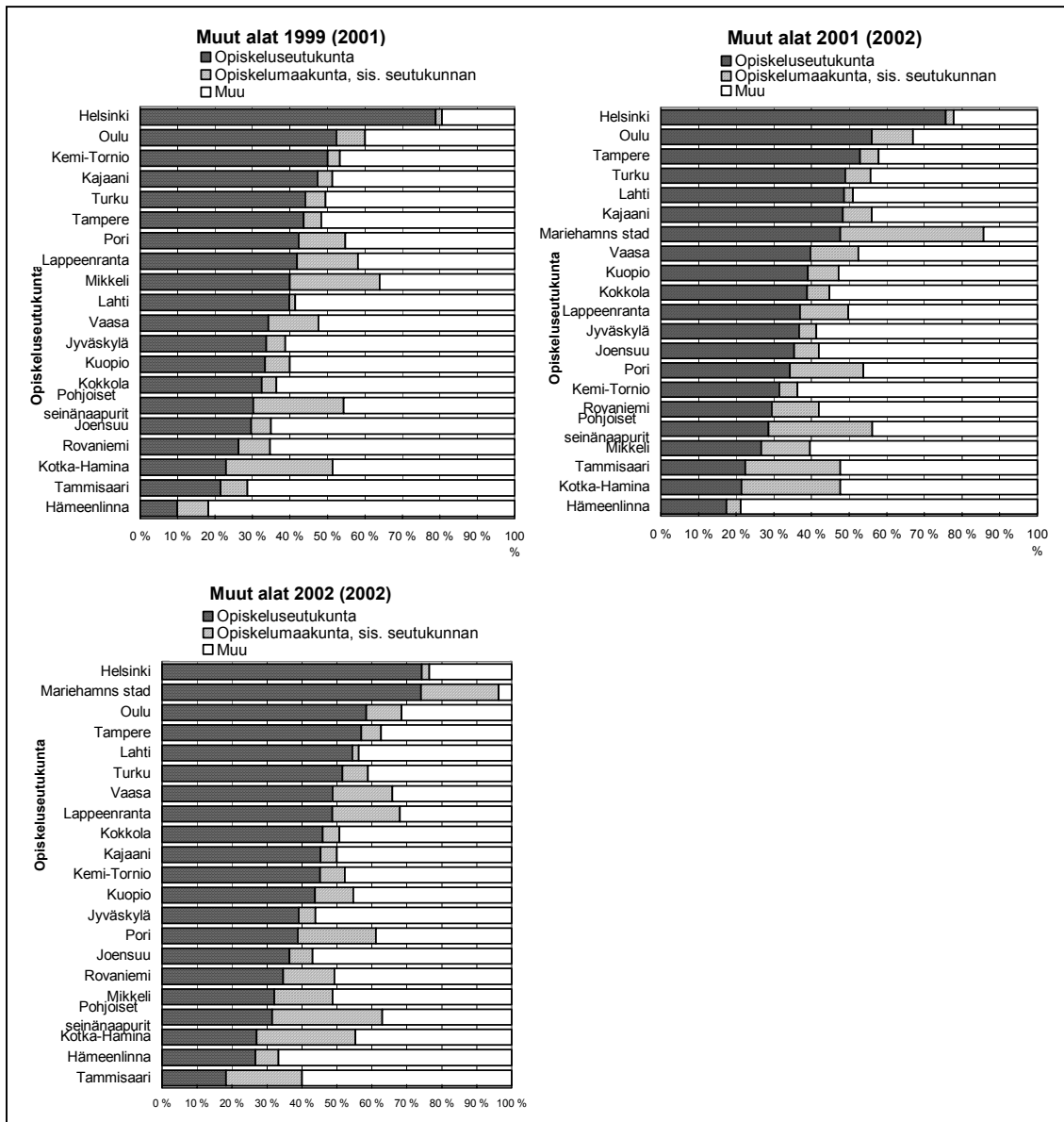
Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 6. Vuosina 1999, 2001 ja 2002 valmistuneiden korkea-asteen teknisen alan opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa, %. Suluissa sijoittumisvuosi.

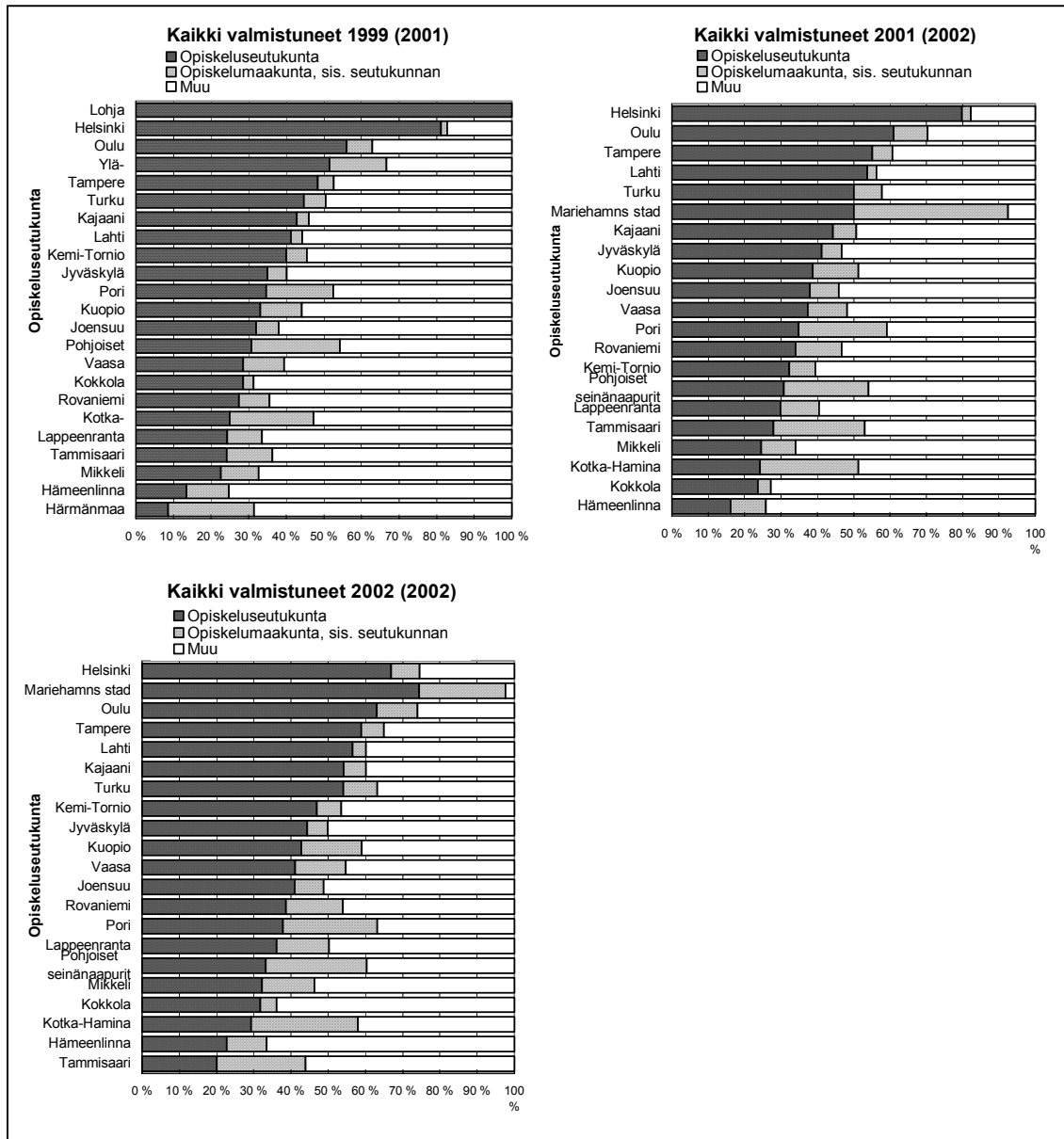
Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 7. Vuosina 1999, 2001 ja 2002 valmistuneiden korkea-asteen, muiden kuin kaupallisen ja teknisen alan opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa, %. Suluissa sijoittumisvuosi.

Lähde: Tilastokeskus

Liitekuvio 8. Vuosina 1999, 2001 ja 2002 valmistuneiden korkea-asteen opiskelijoiden sijoittuminen Suomessa, %. Suluissa sijoittumisvuosi.

Lähde: Tilastokeskus

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja, publikationer, Publications

18. Vesa Silaskivi. 2004. Tutkimus kilpailuoikeuden ja maatalouden sääntelyn yhteensovittamisesta
17. Aki Kangasharju. 1998. Regional Economic Differences in Finland: Variations in Income Growth and Firm Formation.
16. Pertti Kukkonen. 1997. Rahapolitiikka ja Suomen kriisi

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja, forskningsrapporter, Reports

190. Janne Huovari – Raija Volk. 2004. Ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat
189. Martti Patjas. 2004. Production costs of milk, beef and pig meat in Finland, Sweden, Denmark and Germany
188. Tapio Tilli – Sten-Gunnar Skutin. 2004. Roundwood markets in the Baltic Sea region
187. Päivi Mäki – Ritva Toivonen – Raija-Riitta Enroth. 2004. Puutuotteiden vientimahdollisuudet Kiinaan
186. Kalle Laaksonen – Jaakko Pulli. 2003. The sugar markets and the everything but arms (EBA) of the European Union
185. Janne Huovari, Seppo Laakso, Jani Luoto ja Sari Pekkala. 2002. Asuntomarkkinoiden alueellinen ennuste
184. Panu Kallio, Juha Marttila, Meri Virolainen ja Raija Volk. 2002. Baltian maiden merkitys Suomen elintarviketeollisuudelle
183. Martti Patjas. 2002. Maatalouden tukijärjestelmien merkitys Suomessa ja EU:ssa
182. Anna-Kaisa Rämö, Ritva Toivonen, Anne Toppinen ja Päivi Mäki. 2002. The Forest Sector Development in Austria, Finland and Sweden during the 1970s to the 1990s

Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita, diskussionsunderlag, Working Papers

71. Marko Mäki-Hakola – Jaakko Pulli. 2004. Metsien suojelun taloudelliset vaikutukset. Kirjallisuuskatsaus.
70. Arto Luoma – Jani Luoto – Marko Taipale. 2004. Threshold cointegration and asymmetric price transmission in Finnish beef and pork markets
69. Ari Peltoniemi. 2004. Maatilojen sähköinen liiketoiminta ja verkottuminen
- 68.. Marko Mäki-Hakola. 2004. Roundwood price development and market linkages in Central and Northern Europe
67. Pasi Holm – Maritta Onnela. 2004. Monimuotoiset työurat ja työttömyysturva. Kannustaako työttömyysturva yrittäjyyteen?
66. Satu Nivalainen. 2004. Where do migrants go? An analysis of rural and urban destined/originated migration in Finland in 1996-1999
65. Ari Peltoniemi – Panu Kallio – Juha Marttila. 2003. Sähköinen liiketoiminta Suomen maatalous- ja elintarvikesektorilla
64. Anna-Kaisa Rämö – Erno Järvinen – Ritva Toivonen – Raija-Riitta Enroth. 2003. Rakennepuutuotteiden tulevaisuus Saksan markkinoilla
63. Peter Englund – Vesa Vihriälä. 2003. Financial crises in developed economies: The cases of Sweden and Finland